sumar

editorial

file de istorie

invitați în paginile revistei

știați că…

Restituiri Pitești

Nr. 3 (33)/2014
Anul XII
Serie nouă

Adresa redacției:
Centrul Cultural Pitești, Casa Cărții,
tel. 0248/216348, 219976
fax. 0248/210068
http://www.centrul-cultural-pitesti.ro
e-mail: restituiripitesti@gmail.com

Revista *Restituiri Pitești* apare trimestrial sub egida Consiliului Local și a Primăriei Pitești. Publică articole pe teme de istorie universală și românească, sociologie politică, antropologie socială și culturală, precum și documente variate provenind din Arhivele Naționale ale Statului, Arhivele Militare Române sau arhive personale.

ISSN: 1583-5863
Editor – Centrul Cultural Pitești

Tiparul executat la TIPARG S.A.

Descoperiți lumina de deasupra Piteştiului! Aici se petrece vraja

Nicolae BADIU

Onorat şi emoționat deopotrivă, mă văd pus în situația de a scrie un articol-editorial pentru această ediție, la propunerea profesorului Marius Chiva, redactor-şef al titratei publicații. Dificil e puțin spus.

Mă plec în fața distinşilor autori de articole, număr de număr, a membrilor Consiliului ştiințific şi redactorilor permanenți, care au reuşit să „încropească”, plastic vorbind, o adevărată academie între copertele acestei publicații-document.

Am luat contact cu efervescența încărcăturii istorice a materialelor publicate în revista Restituiri la întâmplare… adică fără a fi fost un amator constant de gen…Nu am ştiut, nu am bănuit… Nu aveam vreo dorință expresă de a descoperi această publicație. Nu mi-o recomandase nimeni, nu cunoşteam ce conține… Copertele ascundeau cu tâlc o comoară.

Un ignorant. Jenant… dar cu oareşce circumstanțe. Pentru că astfel de reviste sunt extrem de rare în România de azi. Pentru că inerția mediocrității din jur m-a ținut departe de acest fenomen care, iată, are viață aici la Piteşti. Articole de interes, scrise legat, citeț, inteligent, cu pasiune şi documentate impecabil. Nu am găsit articole publicate în dorul lelii… care bat câmpii, întru „demonstrații” tâmpe de fals intelectualism… aşa cum se întâmplă destul de des azi, prin media aşa zis culturală.

Remarc şi eu că Piteştiul este un vechi şi nobil târg medieval, cu tradiții, întâmplări şi evenimente de încărcătură națională unică, adesea loc de reşedință domnească, aşezat geostrategic, la o răscruce de drumuri care i-a dat statutul de important centru comercial, dar şi „pitit” între coline – pavăză de vânturi, sub o climă blândă şi prietenoasă, cu un sol fertil, iubit de zei, scăldat de un râu oglindit în legende de vibrație divină. O aşezare ca aceasta nu poate fi decât un mic Eden, în care trăiesc oameni cu încărcături energetice distinse, hărăziți să poarte talent, să performeze, să învingă pe eşichierul viețuirii pământene.

Piteştiul este punte între Câmpulungul lui Negru-Vodă, descălecătorul şi Curtea de Argeş a Basarabilor întemeietori de țară! Piteştiul este punct în triunghiul genezei românismului!

Râul Târgului, cu izvoare în Iezer-Păpuşa, se varsă în Râul Doamnei, care are izvoare din Vârful Moldoveanu. La Piteşti, Argeşul, cu izvoare în Făgăraş, din lacurile glaciare Buda şi Capra (peste 2.000 m altitudine), preia povestea Râului Doamnei, tainele fiind purtate spre Dunăre…

Vedeți?! La Piteşti se îmbrățişează apele Făgăraşului, munții cu creştetul aflat sub mângâierile Atotputernicului, Făcătorul şi Protectorul nostru întru iubire deplină.

La Piteşti se petrece vraja. Colinele sunt prinse în horă, apele îşi strâng brațele, iar lumina se făleşte cu strălucirea-i deasupra noastră, încărcându-ne sufletele, înălțându-ne spiritele deasupra Făgăraşului, dătător de izvoare…

Municipiul Piteşti – oraş european

Acesta este Piteştiul! Loc de bucurie, gândit pentru oameni aleşi!

Vi se pare că am exagerat cu descrierea mea?! Vă înşelați, oameni buni! Nu toți suntem aleşi să pricepem… Nu toți pot vedea lumina… Toți avem şansa de a fi aleşi, dar nu ni se întâmplă tuturora! Chiar şi Iisus Hristos a lăsat vorbă că nu a venit pentru toți… Să avem compasiune pentru cei care nu înțeleg cât de aproape şi cât de minunată este această lumină! Lumina de deasupra Piteştiului. Pentru că despre Piteşti vorbim noi acum.

Nu trebuie decât să facem ochi! Să facem ochii mari şi vom vedea totul limpede şi minunat, că doar ziceam că aici e un colț de Eden. Aici la Piteşti. Să ne fie dat să descoperim! Aşa cum mi s-a întâmplat mie, făcând ochi…şi parcurgând scrierile din această Revistă miraculoasă: RESTITUIRI! (Ce titlu inspirat!)

Aspecte privind limitele puterii statale într-o societate democratică

dr. Marius ANDREESCU

I. ARGUMENT ISTORIC

De la începuturi şi până în prezent, societatea umană este marcată de două constante care au valoare ontologică: *lupta pentru putere.* iar pe de altă parte *lupta împotriva puterii,* atât în situaţiile în care este nelegitimă, deoarece îmbracă forma dictaturii sau chiar a tiraniei, cât şi în variantele de aparentă legitimitate, în special în societăţile democratice, cum ar fi, de exemplu, activitatea politică legitimă a opoziţiei de a accede la putere sau acţiunile societăţii civile şi a persoanelor fizice împotriva abuzului de putere.

Aceste constante ontologice ale oricărei societăţi umane sunt inevitabile oricare ar fi forma de organizare socială sau caracteristicile regimurilor politice, inclusiv în societăţile democratice, deoarece esenţa existenţială şi funcţională a oricărui sistem social este expresia diferenţei contradictorii dintre guvernanţi şi guvernaţi, dintre societate în ansamblul ei, iar pe de altă parte omul în concretul şi personalitatea sa, între ordinea normativă şi ordinea valorică morală, între lege şi libertate, între interesul public şi interesul privat şi bineînţeles între vocaţia omului la drepturi fundamentale intangibile, iar pe de altă parte interesul public al statului de a condiţiona, limita şi restrânge exercitarea acestora.

Aceste contradicţii, dacă rămân în forma lor absolută, prin excelenţă antagonică pot fi distructive pentru o societate organizată statal, aşa cum istoria a demonstrat. Tot istoria relevă soluţiile politice şi juridice care, cu deosebire în perioada modernă, au fost consacrate pentru a evita formele dictatoriale de exercitare a puterii Iată câteva dintre acestea consacrate începând cu prima Constituţie scrisă a lumii – Constituţia SUA, adoptată în 1787 – Declaraţia (franceză) a drepturilor omului şi cetăţeanului din 1789, până la instrumentele politice şi juridice interne şi internaţionale contemporane: supremaţia legii şi a Constituţiei, separaţia şi echilibrul puterilor în stat, proclamarea şi garantarea drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului, controlul judecătoresc şi de constituţionalitate.

Incontestabil, aceste principii în fapt şi trăsături ale statului de drept materializate şi garantate constituţional definesc societăţile democratice contemporane şi practic elimină formele totalitare, dictatoriale ale puterii statale.

Totuşi, diferenţele şi contradicţiile mai sus amintite, pentru că sunt constante ontologice ale societăţii există şi în orice societate democratică. În plus, există o situaţie subtilă şi anume, diferenţa dintre legalitatea deciziilor statale, iar pe de altă parte legitimitatea acestora. Aceste realităţi pot determina sau favoriza excesul de putere al autorităţilor în societăţile construite pe baza principiilor constituţionalismului modern.

În acest context, rămâne o problemă de esenţă nu numai teoretică, dar şi practică: de a determina limitele puterii statale într-o societate democratică, în concret în România şi de a găsi soluţii în cazurile de manifestare excesivă a autorităţii statului.

II. IDEALITATEA ŞI REALITATEA DEMOCRAŢIEI. DESPRE DICTATURĂ ÎN DEMOCRAŢIE

Doctrina, în majoritatea ei, relevă contradicţia insurmontabilă care există între regimurile politice democratice, iar pe de altă parte, cele considerate a fi dictatoriale, sau mai simplu, între dictatură şi democraţie.

Dictatura înseamnă centralizarea şi concentrarea puterii, negarea pluralismului în toate formele sale, puterea absolută sau discreţionară a guvernaţilor, constrângerea şi limitarea excesivă a libertăţilor individuale, separaţia rigidă a guvernanţilor de guvernaţi, inexistenţa sau existenţa formală a garanţiilor constituţionale privind drepturile omului, inexistenţa sau caracterul fictiv, formal al unor principii esenţiale pentru organizarea statală a societăţii cum este de exemplu principiul supremaţiei legii şi al constituţiei. Pentru o exprimare sintetică, dictatura reprezintă anularea, desfiinţarea sau în cel mai bun caz minimalizarea individualităţii a singularului, a diversităţii şi afirmarea unităţii ca generalitate abstractă şi constrângătoare.

Spre deosebire, democraţia este asociată cu ideea de stat de drept, axat pe principiul devenit real şi aplicabil al supremaţiei legii şi constituţiei. Centralizarea şi concentrarea puterii este înlocuită, ca modalitate de organizare a puterilor statului, cu principiul separaţiei şi echilibrului acestora. Pluralismul, în toate formele sale, este instituţionalizat şi garantat. Libertăţile individuale sunt, de asemenea, consacrate şi garantate, exercitarea acestora fiind guvernată de regula potrivit căreia: limita oricărei libertăţi individuale o reprezintă necesitatea de a respecta libertăţile similare ale altora. Legitimitatea puterii statale implică distincţia dintre fiinţa sau esenţa puterii, iar pe de altă parte, exercitarea ei. Într-un regim democratic nu este necesar a se demonstra legitimitatea puterii ca atare, deoarece axioma potrivit căreia „titularul puterii este poporul sau naţiunea” nu necesită demonstraţie, fiind o premisă pentru întreaga construcţie politică şi juridică a societăţii organizate statal. În schimb, orice regim democratic trebuie să găsească mijloacele prin care exercitarea puterii, sau altfel spus, fenomenalitatea puterii, să fie legitimată şi legitimă. O astfel de legitimitate se realizează atunci când

între esență (puterea ca atare deținută de popor) și formele de exercitare (fenomenul puterii) nu există contradicții ireconciliabile. Legitimitatea exercitării puterii în cazul regimurilor politice democratice semnifică reflectarea esenței puterii în fenomenalitatea ei, respectiv în modul de organizare și exercitare. Prin urmare, în cazul democrației există întotdeauna o distincție conceptuală, dar și reală între legitimitatea esenței puterii ce nu necesită demonstrație, ea rezultând ca atare din simpla proclamare a principiului că puterea are ca titular poporul, iar pe de altă parte, legitimitatea fenomenală a organizării și exercitării puterii care nu este un „dat", ci o construcție, în primul rând constituțională, realizată în formele concrete de organizare instituțională și de exercitare a autorității statului. Legitimitatea organizării și exercitării puterii este exterioară fenomenalității puterii, în sensul că nu fenomenalitatea este izvorul legitimității ei, ci aceasta este construită în cadrul unui raport al cărui conținut este corespondența dintre esența puterii și formele de manifestare.

Puterea, în esența sa, poate fi considerată „un lucru în sine", în sens kantian, deoarece cunoașterea deplină a esenței nu va fi niciodată posibilă. Realitatea puterii statale considerată în raportul dintre esență și fenomen relevă și un alt aspect: fenomenalitatea puterii nu va putea niciodată să corespundă pe deplin esenței puterii. Obiect al cunoașterii pentru științele juridice sau politice îl formează fenomenul puterii și nu esența acesteia. De aceea, legitimitatea manifestărilor fenomenale ale puterii reprezintă un ideal de care formele concrete ale organizării și exercitării puterii se apropie, fără însă a-l atinge vreodată.

Legitimitatea fenomenalității puterii constă printre altele și în realizarea principiului reprezentării. Acest principiu evidențiază foarte bine distincția dintre ființa sau esența puterii, iar pe de altă parte, fenomenul puterii. Titularul puterii nu o poate exercita direct decât în situații excepționale. Esența nu este și manifestarea puterii. Exercițiul puterii reflectă ființa puterii fără însă a o cuprinde. Astfel, instituțiile statului exercită puterea fără a o deține, prin urmare, au nevoie de recunoașterea legitimității actelor de putere, fapt conferit în principal prin aplicarea principiului reprezentării.

Puterea și fenomenalitatea ei sunt fără îndoială un loc central al democrației. Dacă legitimitatea fenomenală a puterii este un ideal de care formele concrete de realizare instituțională prin principiul reprezentării se pot apropia, rezultă atunci că democrația, în esența ei, este tot un ideal în raport de care realitatea socială și politică se construiește și se manifestă, fără însă ca idealul democratic să coincidă cu realitatea socială și politică. Este relevantă în acest sens afirmația profesorului Ion Deleanu: „Democrația este o formă de perfecțiune morală. Ea dimensionează atât organizarea cât și funcționarea puterii pentru a o umaniza, cât și modul de viață al cetățenilor pentru a-l modela".

Se impune a face deosebire între *democrația ideală* care este o construcție pur speculativă bazată pe posibila coincidență dintre esența și fenomenalitatea puterii, dar și pe un imperativ etic care ar însemna unitatea de voință dintre individ și societate, iar pe de altă parte, *democrația reală,* caracterizată prin dihotomia contradictorie dintre esența și fenomenalitatea puterii, dintre individ și societate. Democrația reală are forme concrete, multiple de manifestare, cum ar fi forma de „democrație parlamentară sau reprezentativă", nu este un dat imuabil, ci se află într-un continuu proces evolutiv care, în considerarea progresului istoric, are ca finalitate, niciodată posibil a fi realizată, democrația ideală. Știința dreptului are ca obiect de studiu democrația reală sau mai precis formele ei de manifestare și de realizare ale acesteia. Paradoxal totuși, legitimitatea oricărei forme a democrației reale este conferită de valorile și principiile democrației ideale, aceasta din urmă formând obiectul de studiu cu precădere al metafizicii.

Spre deosebire de dictatură, democrația presupune reabilitarea individualului, a particularului, care nu mai este absorbit și dizolvat în generalul abstract social sau al puterii concentrate. În democrație, individualul are valoare ontologică și se manifestă în coexistență existențială cu generalul social. Altfel spus, individualul are semnificația și puterea generalului, acesta din urmă fiind legitim, tocmai prin faptul că recunoaște individualului dimensiunea existențială și ontologică. Puterea, chiar și în manifestările sale concrete, este expresia generalului ca atare, reflectat de exemplu în noțiunea de „interes public". Într-o societate democratică, legitimitatea actului de putere nu constă în reflectarea propriei sale generalități (a interesului public) ci, în respectarea individualității, a diversității în toate formele specifice pluralismului existențial. În termeni constituționali, acest aspect evocă raportul dintre „majoritate și opoziție".

Problematica democrației nu poate fi redusă la fenomenul puterii așa cum pare să rezulte din definiția constituțională a democrației pe care o întâlnim în art. 2 al Constituției Republicii Franceze: „guvernarea poporului prin popor și pentru popor". Esența democrației, în opinia noastră, îl constituie formele și conținutul raportului concret dintre societate și individ. Raportul exprimă o contradicție unilaterală, deoarece societatea poate contrazice individul (particularul și diversitatea), ceea ce este propriu dictaturii, dar individualul nu contrazice societatea, situație specifică democrației. Mai mult, raportul dialectic dintre individ și societate, specific democrației, este unul afirmativ, necuprinzând o negație așa cum, susținea Hegel. Este propriu democrației ca societatea să afirme individul (individualitatea și diversitatea), nu să îl nege, prin urmare, să consacre și să garanteze individualitatea și diversitatea. Orice analiză mai amplă a fenomenului democrației implică referiri și la conceptele de civilizație și cultură, la raporturile dintre civilizație, societate și individ.

În opinia noastră între dictatură și democrație este evident o contradicție, dar una unilaterală: dictatura este în contradicție și exclude democrația, însă democrația nu exclude formele de dictatură. Spațiul și obiectul acestui studiu nu ne permit o analiză mai amplă a acestei interesante probleme. Totuși, menționăm că în doctrină se fac referiri la forme de dictatură ce pot caracteriza orice re-

gim democratic: dictatura parlamentului, dictatura maselor sau dictatura majorităților. În toate aceste situații ale realității democratice, contradicțiile afirmative mai sus evidențiate devin negative (majoritatea exclude sau ignoră minoritatea). În consecință, se ajunge la exercitarea autorității în forme discreționare, fapt care evident contrazice în mod esențial valorile democrației ideale.

John Stuart Mill, în lucrarea sa „Civilizition", publicată în 1836, considera că civilizația este contrară stării de natură sau barbariei. Un popor este civilizat când condițiile sociale în care trăieşte conferă suficiente garanții de siguranță, astfel încât pacea socială să fie o realitate. Între consecințele creşterii civilizației cea mai pregnantă este, în opinia filosofului, faptul că puterea are tendința de a trece de la indivizi şi de la micile colectivități, la mase. Importanța maselor creşte pe când a indivizilor scade. Odată cu descreşterea rolului individului, descreşte şi puterea credințelor individuale, iar opinia publică dobândeşte supremația. În acest context ideatic, Stuart Mill sublinia că „dezavantajele democrației constau tocmai în această tiranie exercitată de mase, de majorități, de opinia publică. De aceea, organizarea politică a guvernării reprezentative trebuie să conțină toate garanțiile de apărare a individului contra tiraniei maselor. Între alte măsuri, Stuart Mill preconiza reprezentarea minorităților de opinii în parlament.

Constatările marelui filosof sunt, în opinia noastră, pe deplin valabile şi pentru formele contemporane ale democrației reale sau reprezentative. De aceea, concretizarea principiului reprezentării în unul din tipurile de sistem electoral trebuie să permită pe cât posibil, diminuarea sau chiar eliminarea formelor de dictatură într-o democrație reală, prin punerea în valoare a individualităților, a minorităților politice sau de altă natură. În acest fel, progresul unei societăți democratice redevine unul echilibrat, bazat pe o contradicție unilaterală afirmativă în care masele afirmă şi nu neagă individul, iar majoritățile afirmă minoritățile. Astfel, celebrul principiu parlamentar *„minoritățile se exprimă, iar majoritatea decide"* ar trebui să devină *legitimitatea deciziei este dată de reprezentativitatea şi puterea de exprimare a minorităților.*

III. SCURTE CONSIDERAȚII PRIVIND CONCEPTELE DE „LEGALITATE" ŞI „LEGITIMITATE"

Legalitatea, ca trăsătură ce trebuie să caracterizeze actele juridice ale autorităților publice, are ca element central conceptul de „lege". André Hauriou definea legea ca o regulă generală scrisă stabilită de către puterile publice după deliberare şi comportând acceptarea directă sau indirectă a guvernanților[1]. Ion Deleanu o defineşte drept „actul ce cuprinde reguli generale şi obligatorii sancționate prin forța de constrângere a statului, atunci când aplicarea ei nu se realizează din convingere şi care este susceptibilă de aplicare ori de câte ori se ivesc condițiile prevăzute în ipoteza ei"[2].

În sens larg, noțiunea de lege include toate actele juridice care conțin norme de drept. Legea în accepțiunea sa restrânsă este actul juridic al parlamentului elaborat în conformitate cu constituția, potrivit unei proceduri prestabilite şi care reglementează regulile sociale cele mai generale şi cele mai importante. Un loc aparte în sistemul legislativ administrat îl are constituția definită ca lege fundamentală, situată în vârful ierarhiei sistemului legislativ, ce cuprinde norme juridice cu forță juridică superioară, care reglementează relații sociale fundamentale şi esențiale, cu deosebire cele privind instaurarea şi exercitarea puterii de stat.

Starea de legalitate în activitatea autorităților publice se fundamentează pe conceptele de supremație a constituției şi supremația legii. Supremația constituției este o calitate a legii fundamentale care în esență exprimă forța juridică supremă a acesteia în sistemul de drept. O consecință importantă a supremației legii fundamentale este conformitatea întregului drept cu normele constituționale[3].Noțiunea de supremație juridică a legii este definită ca „acea caracteristică a ei care îşi găseşte expresia în faptul că normele pe care le stabileşte nu trebuie să corespundă nici unor altor norme în afară de cele constituționale, iar celelalte acte juridice emise de organele statului îi sunt subordonate din punct de vedere al eficacității lor juridice"[4]. Prin urmare, supremația legii în accepțiunea de mai sus este subsecventă principiului supremației constituției. Important este faptul că legalitatea, ca trăsătură a actelor juridice ale autorităților statului, implică respectarea principiului supremației constituției şi a supremației legii. Respectarea celor două principii este o obligație fundamentală de natură constituțională consacrată de dispozițiile art.1, alin. 5 din Constituție. Nerespectarea acestei obligații atrage după caz sancțiunea neconstituționalității sau nelegalității actelor juridice.

Legalitatea actelor juridice ale autorităților publice implică următoarele cerințe: actul juridic să fie emis cu respectarea competenței prevăzută de lege; actul juridic să fie emis în conformitate cu procedura prevăzută de lege; actul juridic să respecte normele de drept superioare ca forță juridică.

„Legitimitatea" este o categorie complexă cu multiple semnificații şi care formează obiectul de cercetare pentru teoria generală a dreptului, filosofia dreptului, sociologie şi alte discipline. Semnificațiile acestui concept sunt multiple. Amintim câteva: legitimitatea puterii; legitimitatea regimului politic; legitimitatea unei guvernări; legitimitatea sistemului politic etc. Referindu-se la acest concept, Jean Leca afirma: „Termenul de legitimitate desemnează calitatea care îi dă posibilitatea deținătorului unei puteri de a ordona sau de a interzice, capacitatea de a fi ascultat

[1] André Hauriou, Droit constitutionel et institution politiques, Ed. Montchrestien, Paris, 1972, p. 137.

[2] Ion Deleanu, Drept constituțional şi instituții politice, Ed. Europa Nova, Bucureşti, 1996, p..509.

[3] Pentru dezvoltări a se vedea Marius Andreescu, Florina Mitrofan, Drept constituțional. Teoria generală, Ed. Universității din Piteşti, p.61-68.

[4] Tudor Drăganu, Drept constituțional şi instituții politice. Tratat elementar, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1999, vol. II, p. 362.

fără a apela la violenţă fizică explicită sau, ceea ce înseamnă acelaşi lucru, facultatea recunoscută ca fiind normală de a recurge cu succes la constrângere dacă este nevoie”[5].Conceptul de legitimitate poate fi aplicat şi în cazul actelor juridice emise de autorităţile publice, fiind legat de „marja de apreciere” recunoscută acestora în exercitarea atribuţiilor.

Aplicarea şi respectarea principiului legalităţii în activitatea autorităţilor statului este o problemă complexă, deoarece exercitarea funcţiilor statale presupune şi puterea discreţionară cu care organele statului sunt investite sau altfel spus dreptul de apreciere al autorităţilor privind momentul adoptării şi conţinutul măsurilor dispuse. Ceea ce este important de subliniat este faptul că puterea discreţionară nu poate fi opusă principiului legalităţii, ca dimensiune a statului de drept.

În opinia noastră, legalitatea reprezintă un aspect particular al legitimităţii actelor juridice ale autorităţilor publice. Astfel, un act juridic legitim este un act juridic legal, emis în sfera marjei de apreciere recunoscută autorităţilor publice, care nu generează discriminări, privilegii sau restrângeri nejustificate ale drepturilor subiective şi este adecvat situaţiei de fapt care îl determină şi scopului legii. Legitimitatea face distincţia dintre puterea discreţionară recunoscută autorităţilor statului, iar pe de altă parte, excesul de putere.

Nu toate actele juridice care îndeplinesc condiţiile de legalitate sunt şi legitime. Un act juridic care respectă condiţiile formale de legalitate, dar care generează discriminări sau privilegii sau restrânge nejustificat exercitarea unor drepturi subiective sau nu este adecvat situaţiei de fapt ori scopului urmărit de lege, este un act juridic nelegitim. Legitimitatea, ca trăsătură a actelor juridice ale autorităţilor administraţiei publice trebuie înţeleasă şi aplicată în raport cu principiul supremaţiei Constituţiei.

IV. PUTEREA DISCREŢIONARĂ ŞI EXCESUL DE PUTERE ÎNTR-O SOCIETATE DEMOCRATICĂ

Antonie Iorgovan afirma că o problemă de esenţă a statului de drept este aceea de a răspunde întrebării: „unde se termină puterea discreţionară şi unde începe abuzul de drept, unde se termină comportamentul legal al administraţiei, concretizat prin dreptul acesteia de apreciere şi unde începe încălcarea unui drept subiectiv sau interes legitim al cetăţeanului?“[6]

Abordând aceeaşi problemă, Leon Duguit în anul 1900 realizează o interesantă distincţie între „puterile normale şi puterile excepţionale” conferite administraţiei de către constituţie şi legi, iar pe de altă parte situaţiile în care autorităţile statului acţionează în afara cadrului normativ. Aceste din urmă situaţii, autorul le împarte în trei categorii:

1) excesul de putere (atunci când autorităţile statului depăşesc limitele împuternicirilor legale);

2) deturnarea puterii (atunci când autoritatea statului îndeplineşte un act care intră în competenţa sa urmărind alt scop decât cel prescris de lege);

3) abuzul de putere (atunci când autorităţile statului acţionează în afara competenţelor lor, dar prin acte care nu au caracter juridic).[7]

Prin urmare, aplicarea şi respectarea principiului legalităţii în activitatea autorităţilor statului este o problemă complexă deoarece exercitarea funcţiilor statale, presupune şi puterea discreţionară cu care organele statului sunt investite, sau altfel spus „dreptul de apreciere” al autorităţilor privind momentul adoptării şi conţinutul măsurilor dispuse. Ceea ce este important de subliniat este faptul că puterea discreţionară nu poate fi opusă principiului legalităţii, ca dimensiune a statului de drept.

În doctrina administrativă, care studiază cu precădere problematica puterii discreţionare, s-a subliniat că oportunitatea actelor administrative nu poate fi opusă legalităţii acestora, iar condiţiile de legalitate pot fi împărţite în: condiţii generale de legalitate şi respectiv condiţii specifice de legalitate pe considerente de oportunitate.[8] În consecinţă, legalitatea este corolarul condiţiilor de valabilitate, iar oportunitatea este o cerinţă (o dimensiune) a legalităţii.[9] Totuşi, dreptul de apreciere nu este recunoscut autorităţilor statului în exercitarea tuturor atribuţiilor pe care le au. Trebuie reţinută diferenţa dintre *competenţa legată* a autorităţilor statale care există atunci când legea impune acestora un anumit comportament decizional strict, iar pe de altă parte *competenţa discreţionară*, situaţie în care autorităţile statale pot alege mijloacele pentru atingerea unui scop legitim sau în general, atunci când organul statal poate alege între mai multe decizii, în limitele legii şi a competenţei sale. Reţinem definiţia propusă în literatura de specialitate puterii discreţionare: „este marja de libertate lăsată la libera apreciere a unui autorităţi, astfel că în vederea atingerii scopului indicat de legiuitor să poată recurge la orice mijloc de acţiune în limitele competenţei sale.”[10]

(va urma)

[5] Dicţionar al gândirii sociologice, Ed. Polirom, Bucureşti, p. 431.

[6] Antonie Iorgovan. *Cuvânt înainte la:* Dana Apostol Tofan, Puterea discreţionară şi excesul de putere al autorităţilor publice, Ed. All Beck, Bucureşti, 1999.

[7] Leon Duguit, *Manuel de Droit Constitutionnel*, Paris, 1907, pg.445-446.

[8] Antonie Iorgovan, *Tratat de drept administrativ,* Ed. Nemira, Bucureşti, 1996, vol. I, p. 301

[9] Ibidem, pg.292.

[10] Dana Apostol Tofan, *op.cit.*, p. 22.

Drapelul național, tradiție şi eroism

dr. Dan-Ovidiu PINTILIE,
prof. Marius CHIVA

Drapelul – semn distinctiv al unui stat, al unei unități militare, al unei organizații, asociații, bresle etc., materializat printr-o bucată de pânză sau mătase, în una sau mai multe culori, prinsă de o lance de lemn şi având imprimată uneori o stemă sau o emblemă, a reprezentat şi reprezintă, în istoria umanității, simboluri ale onoarei, gloriei şi vitejiei fiecăruia dintre popoarele lumii.

Pentru poporul român, acesta a reamintit permanent, fiecărui locuitor, datoria lui sfântă de a servi cu devotament, bărbăție şi pricepere, patria şi poporul.

Istoria steagurilor nu începe însă cu momentul instituirii şi declarării lor drept simbol național în devenirea lor; există o tradiție, ce se cere a fi relevată şi continuată.

Geto-dacii, strămoşii noştri care au luptat cu toată puterea lor pentru păstrarea independenței Daciei împotriva legiunilor romane, purtau în fruntea armatelor lor „balaurul" dacic, reprezentat pe Columna împăratului Traian, de la Roma, cu cap de lup, prelungit în chip de şarpe prin nişte fâşii de stofă care, la bătaia vântului se umflau, alcătuind o flamură orizontală. În toate războaiele purtate de daci, figurate pe Columnă, balaurul este reprezentat aproape de Decebal, fiind un simbol şi suport moral pentru ceasurile de grea cumpănă.

Primele ştiri ce ne-au parvenit despre steagurile româneşti datează din secolul al XIV-lea, dar, neîndoielnic, societatea românească a folosit şi în perioada anterioară acestui veac drapelul.

Voievodul Neagoe Basarab, prin definiția frumoasă pe care a dat-o drapelului la începutul secolului al XVI-lea, probează prețuirea pe care societatea o acorda acestui însemn: *Astfel mintea se află în trupul omului asemenea steagului când sta în mijlocul luptei iar în luptă oastea priveşte la steag. Şi până sta steagul în luptă, acea luptă nu se cheamă biruită, chiar dacă are năvală grea spre sine, iar ei toți privesc spre steag şi toți se strâng în jurul lui. Iar dacă cade steagul, toată oastea se risipeşte şi nu se ştiu unul cu altul cum şi încotro merg. Aşişderea este şi Domnul: până sta mintea lui întrânsul întreagă, toți oştenii se strâng împrejurul său ca şi oştile împrejurul steagului.*

În epoca feudală, Țara Românească, Transilvania şi Moldova s-au individualizat prin steaguri a căror cromatică amintea în limbaj plastic autoritatea domniei, sublinia independența, apoi autonomia Statului, tendința permanentă spre neatârnare. Astfel, sunt amintite drapelele având o cromatică roşie, galbenă sau albă. Galbenul şi albul, de fapt cele două metale – aur şi argint – ocupând locul cel mai înalt în ansamblul smalturilor folositoare la compunerea stemelor, aveau o semnificație deosebită, primul exprimând măreție, putere şi suveranitate, iar al doilea – argintul – veşnicia, nemurirea şi pacea.

În luptele de la Posada, Rovine, Baia, Podul Înalt, Călugăreni, domnitori ca Basarab I, Bogdan, Mircea cel Bătrân, Vlad Țepeş, Ştefan cel Mare şi Mihai Viteazul au purtat în fruntea oştilor lor victorioase flamurile cu stemele Moldovei şi Țării Româneşti.

Despre stemele țărilor române au făcut mențiuni cronicarii şi istorici români începând cu veacul al XVII-lea, care au descris capul de bour din stema Moldovei, acvila valahă din stema Țării Româneşti şi leii Transilvaniei.

Unitatea de luptă antiotomană a celor trei țări române s-a realizat – in Evul Mediu – în chip desăvârşit în acțiunea lui Mihai Viteazul care a adus pentru prima dată sub acelaşi sceptru de domnie Țara Românească, Moldova şi Transilvania. Unire, efemeră în timp, dar durabilă în urmări, deoarece chipul Viteazului va deveni un simbol al luptei pentru unitate şi independență națională a românilor.

Voința unanimă a înlăturării suzeranității Imperiului Otoman se va manifesta puternic şi în timpul Revoluției de la 1821. *Dreptate şi zlobozenie* – obiectivele lui Tudor Vladimirescu, sintetizau perfect programul politic al revoluției, iar conducătorul ei explica pandurilor că odată izgoniți turcii, românii vor fi liberi şi independenți. Apar acum, pe steagurilor pandurilor, cele trei culori atât de dragi românilor, albastru, roşu şi galben. În anul 1834, se hotăra ca fiecare grad militar din armată să depună jurământul de credință pe steagul unităților militare cu cele trei culori.

Revoluția de la 1848 stabilea ordinea culorilor drapelului purtat de luptători pentru libertate şi unitate națională: albastru, roşu, galben. Prin Decretul nr. 1 din 14/26 iunie 1848, se va scrie pe steaguri deviza *Dreptate, Frăție.*

Actul de la 1859, care a pus bazele statului unitar modern român, a reprezentat expresia voinței unanime a celor două popoare din principatele Moldova şi Țara Românească. Cu această ocazie, s-au afirmat fără rezerve şi culorile naționale care vor fi folosite de-a lungul istoriei românilor. Cu prilejul împlinirii a 15 ani de la luptele din Dealul Spirii, la 1/13 septembrie 1863, domnitorul Alexandru Ioan Cuza, la înmânarea drapelelor de luptă tricolore pentru 10 regimente moldovene şi muntene care compuneau noua armată a Principatelor Unite, spunea *...steagul este totodată trecutul, prezentul şi viitorul țării, întreaga istorie a României.*

Steagul domnesc al lui Alexandru Ioan Cuza era un tricolor (1,80 m × 2,13 m) în centru se aflau stemele Țării Româneşti şi a Moldovei.

Locotenența care l-a înlăturat pe domnitor a înlocuit drapele ostăşeşti distribuite de Alexandru Ioan Cuza cu altele noi, tot tricolore, dar având scrise pe suprafața lor denumirea şi numărul unităților militare cărora le aparțin.

În anul 1866, în prima Constituției a României, cele trei culori: roşu, galben şi albastru, au fost confirmate şi consacrate juridic drept culori naționale. Constituția precizа *culorile Principatelor Unite urmează a fi albastru, gal-*

ben, roşu. Apoi, prin Legea 5/17 mai 1867, la art. 6 era prevăzut că *drapelul Domnitorului, ca şi acela al armatei, va avea dispuse culorile naţionale în modul următor: albastru perpendicular şi alături cu hampa… galbenul în mijloc, roşul la margine.*

Mobilizarea armatei române la 6 aprilie 1877 prin Înaltul Decret nr. 787, în vederea participării la războiul pentru Independenţa de Stat, va face ca tricolorul românesc să fie ridicat cât mai sus, pe câmpiile Bulgariei, în luptele de la Griviţa, Vidin, Smârdan şi Plevna. Drapele de luptă ale Regimentelor 9 şi 13, 4 şi 6 Linie şi 2 Vânători vor fi decorate cu înalte ordine militare. În timpul Războiului de Independentă, 44 de drapele şi stindarde au fost decorate şi citate prin ordin de zi.

Adoptarea de către Principatele Unite, apoi de către România, a drapelului tricolor, a determinat o mai intensă utilizare a steagului, astfel compus de către românii din provinciile supuse imperiilor vecine. Tricolorul a devenit simbolul tuturor manifestărilor privind năzuinţa de unitate a tuturor românilor.

Într-unul din articolele sale din ziarul „Neamul Românesc” din 31 august 1914, marele istoric Nicolae Iorga spunea: *…ce este acest steag decât forma materială, care flutură în aerul liber şi îndeamnă la luptă, a tuturor avânturilor către neatârnare…*

În marile confruntări ale Războiului de Reîntregire a Neamului, din 1916 – 1919, la trecătorile Carpaţilor, pe pământul Dobrogei, la Cerna şi la Jiu, pe Neajlov şi Argeş, apoi la Mărăşti, Mărăşeşti şi Oituz, românii au luptat sub drapelele tricolore încredinţate lor de către regele Ferdinand I încă din 10 mai 1915.

Drapelul tricolor a simbolizat întotdeauna idealul de unitate naţională. El a fluturat biruitor la 9 aprilie, 28 noiembrie şi 1 Decembrie 1918, la toate Adunările Naţionale unde s-a reconstituit, piesă cu piesă, România Mare. De la 1 decembrie 1918, tricolorul a devenit, în sfârşit, şi simbolul unităţii şi independenţei tuturor românilor.

În toate bătăliile purtate de unităţile şi marile unităţi ale armatei române în cel de-Al Doilea Război Mondial, drapelele de luptă au însoţit trupele noastre atât pe teritoriul românesc, cât şi în afara lui, la Debreţin, Budapesta, Banska-Bystrica, munţii Tatra-Javorina, la Hohenruppensdorf şi Zisterdorf.

Să ne plecăm cu veneraţie în faţa eroilor naţiunii, în faţa celor care nu şi-au precupeţit viaţa pentru a asigura libertatea şi progresul poporului român, care au pus la timpul lor, o piatră la temelia României de astăzi.

O altfel de istorie. Tragedia unui luptător anticomunist: Ion Marinescu

prof. Ion I. ŞTEFAN

Ocuparea ţării de către Armata Roşie, instaurarea regimului prosovietic condus de Petru Groza, falsificarea rezultatului alegerilor din 19 noiembrie 1946, decimarea partidelor „istorice”, precum şi alungarea Regelui Mihai I, îi anunţau pe români că vor venii vremuri grele. Abuzurile noului regim, arestarea celor care se împotriveau vor declanşa mişcarea de rezistenţă ca o reacţie firească, de apărare. Una dintre formele acestei rezistenţe a fost constituirea grupurilor armate anticomuniste, în special în zone muntoase precum cele din Banat, Bucovina, Argeş, Muşcel sau din regiunea Făgăraşului.

Printre cele mai periculoase grupuri armate, aşa cum reiese din documentele Securităţii, se număra şi cel intitulat „Haiducii Muşcelului”, condus de colonelul Gheorghe Arsenescu şi locotenentul Toma Arnăuţoiu. Acest grup a acţionat în zona comunei Nucşoara, având o arie mai mare ce cuprindea versantul sudic al Munţilor Făgăraş. Formaţiunea armată anticomunistă a activat între 1949 şi 1958 când ultimii luptători au fost prinşi prin trădare. Ca urmare a diferitelor sentinţe, au fost condamnate 176 de persoane dintre care 125 de bărbaţi şi 51 de femei. Dintre aceste persoane, 17 au fost condamnate la moarte: prin sentinţele nr.107 şi 108 din 19 mai 1958 date de Tribunalul Militar Bucureşti, Regiunea a II-a şi sentinţa nr. 11 din 12 februarie 1962 a aceluiaşi Tribunal Militar, privindu-l pe colonelul Gheorghe Arsenescu.

Pe toată durata existenţei grupului, partizanii s-au bucurat de sprijinul populaţiei din satele de pe Râul Doamnei, Vâlsan, Bratia, Râul Târgului, dar şi din alte localităţi din alte judeţe. Ei au fost susţinuţi atât material, cât şi moral, de intelectuali (preoţi, învăţători, profesori, medici, avocaţi), ţărani, muncitori la pădure, negustori şi alte categorii sociale. Este de semnalat sprijinul deosebit dat de femei: soţii, surori care au făcut parte din toate categoriile sociale (profesoare, învăţătoare, casnice, ţărănci), precum şi tineri (elevi, studenţi, funcţionari, ţărani).

Foarte mult s-a scris pe această temă, pe tema grupului de la Nucşoara. Mulţi au scris preluând din alte articole sau cărţi, fără a se documenta atât în ceea ce priveşte sursele orale, cât şi în cercetarea arhivelor. Chiar şi cei care au făcut-o, având acces la aceste arhive, mai ales la cele aflate la C.N.S.A.S., au evidenţiat numai anumite aspecte, numai anumite personaje implicate în acţiunile grupului de la Nucşoara, omiţând cu ştiinţă sau fără ştiinţă fapte, întâmplări care să întregească, într-un fel, cât de cât, imaginea până la urmă tragică, dar în acelaşi timp eroică a celor întâmplate.

În FORMULA AS din mai 1993, într-un articol cu titlul „Patrtizanii din munţii Făgăraşului, cazul fraţilor Arnăuţoiu între legendă şi adevăr” se spune că aceştia săpaseră un tunel (grotă) pe sub munţi până în Ardeal, sau cum fetiţa Mariei Plop, de doi ani, în momentul prinderii lor, căra apă cu pălăriuţa, să răcească ţeava mitralierei cu care trăgea mama ei. Articolul este semnat de Marius Petrescu. Cu siguranţă, unii au imaginaţie mai bogată, dar nici chiar aşa!

Unul dintre cei doi supravieţuitori de astăzi ai grupului

de la Nucșoara, Alexandru Marinescu – celălalt este Eugen Chirca –, relata autorului acestui material următoarele:

„…prin 1991, are loc la sediul P.NȚ. din București o întrunire comemorativă [dedicată luptătorilor de la Nucșoara, n.a.]. Prezidiul pompos: șeful P.N.Ț., președintele A.F.D.P.R., prezentatorul acțiunii și fiica Mariei Plop și a lui Toma Arnăuțoiu, Ioana Raluca Voicu Arnăuțoiu. Am participat și eu. Am auzit afirmații stupefiante: cum eram organizați în munte, cu cuiburi de mitraliere, iar cei ce urmau a fi declarați eroi erau prezentați ca la un concurs de frumusețe: înalți, chipeși, fapte eroice etc. […]. Am dat telefoane anunțând cine sunt, că sunt supraviețuitor al acelor evenimente dramatice derulate de-a lungul rezistenței. Mi s-a răspuns, cu multă amabilitate, de către cele două doamne (!): „da, domnul Marinescu, lăsați-ne numărul de telefon și vă vom suna când voi fi disponibilă!"

O întâmplare asemănătoare mi-a relatat-o și Anton Mica, fratele lui Ion Mica executat la Jilava pentru sprijinul acordat luptătorilor nucșoreni. A căutat prin diferite telefoane sau emailuri să ia legătura cu persoane care au scris, s-au implicat în diferitele aspecte legate de luptătorii anticomuniști din munți, dar cu aceeași politețe a fost respins.

Materialul de față încearcă, în măsura posibilului, să aducă la lumină și alte aspecte, mai puțin făcute publice, privind și alte personaje, și alte întâmplări din cadrul activității grupului de la Nucșoara. Neavând o susținere publică, precum frații Arnăuțoiu și acțiunile lor, aceste personaje și întâmplările legate de ele au fost ținute în umbră.

Un asemenea personaj este Ion Marinescu. S-a născut în satul Secături, comuna Nucșoara, în 9 decembrie 1927, având ca părinți pe Ecaterina și înv. Virgil Marinescu. Alături de fratele său mai mic, Alexandru, a primit o educație aleasă, în respectul față de religia strămoșească și față de istoria națională. În satul natal face primii ani de școală, iar apoi trece la Liceul „Gheorghe Șincai'' din București. După numai doi ani reușește la Liceul „ Mihai Viteazul'' din Timișoara, dar în anul 1945 acesta este desființat. După absolvirea liceului din București, Ion Marinescu devine student bursier al Facultății de Medicină din cadrul Universității din Cluj,

Înființarea grupului anticomunist de la Nucșoara a fost primită cu bucurie de cei doi frați Marinescu, ca de altfel și de tatăl lor, înv. Virgil Marinescu. Din păcate, la sfârșitul lunii iulie 1949, pe fondul unor neînțelegeri pe diferite teme, grupul se desparte în două: o grupare condusă de Gheorghe Arsenescu, din care făceau parte Ion Chirca, Lina Chirca, Gheorghe și Eugen Chirca, Gheorghe Mămăligă, Constantin Popescu, Benone Milea, iar din septembrie se alătură grupului și Gheorghe Ciolan; gruparea cealaltă era condusă de Toma Arnăuțoiu și din ea făceau parte Petre Arnăuțoiu, Maria Plop, Titu Jubleanu, Marioara Jubleanu și Constantin (Tică) Jubleanu. Grupul lui Arsenescu și-a construit un adăpost în zona satului Nucșoara, în timp ce Toma Arnăuțoiu și ceilalți s-au adăpostit în zona Văii Vâlsanului, la punctul numit Cucute.

La sfârșitul lunii iulie și începutul lunii septembrie 1949, cei doi frați Marinescu decid să se alăture grupului lui Toma Arnăuțoiu. În cele din urmă, Ion (Ionel) Marinescu, la sfatul lui Toma Arnăuțoiu, se întoarce la Cluj pentru a-și continua studiile, în timp ce Alexandru Marinescu va rămâne în cadrul grupului până la 3 noiembrie 1949. Este interesant la acest moment să redăm atmosfera din cadrul acestui grup, atmosferă descrisă chiar de Alexandru Marinescu: „Am fost alături de ei câteva luni, așa că cunosc toate părerile, preocupările și gândirea. Cum era micul grup? Poziția de șef era deținută de Toma Arnăuțoiu, însă omul cu relații necesare pentru aprovizionare și informații era Titu Jubleanu. Bărbații erau toți înarmați (o pușcă și un pistol de șold), iar femeile nu aveau arme și nici nu știau să le folosească. De fapt, Marioara Jubleanu a stat foarte puțin cu noi, fiind adăpostită de o cumnată de a lor din Brădet, revenind în grup la începutul iernii. Am stat de vorbă între patru ochi cu fiecare și cunosc starea lor de spirit.

Toma Arnăuțoiu era foarte pesimist, îl acuza pe socrul lui (înv. Nicolae Nițu) că l-a pus în legătură, în București, cu Arsenescu, că acesta din urmă l-a mințit că vin americanii și începe războiul. Își punea întrebarea, fără răspuns, că „dacă ne-am preda vom fi condamnați la moarte sau nu?" Aceste gânduri îl preocupau la numai 4-5 luni de la plecarea în munte.

Titu Jubleanu avea povara întregii familii în munte. Mai realist, își dădea seama de greutățile ce vor urma, venea iarna, posibilități de aprovizionare reduse și în special faptul că frații Arnăuțoiu nu participau la toate acțiunile de aprovizionare. Îmi spunea că se gândește să se separe cu familia sa de restul, adică frații Arnăuțoiu, că asigură mai ușor aprovizionarea pentru familia lui și nu pentru șase oameni.

Am fost de față la numeroase discuții și neînțelegeri între el și Toma Arnăuțoiu pe tema aprovizionării, am intervenit și am aplanat pentru moment aceste discuții.

Petre Arnăuțoiu și Constantin Jubleanu nu luau parte la decizii, dar erau oameni de muncă, buni la deplasări sau la transportul de alimente.

Maria Plop, o tânără micuță, firavă, era servitoare în casa lui Petre Arnăuțoiu […] era adesea certată și chiar lovită de Toma Arnăuțoiu. A rămas credincioasă grupului, în ciuda neplăcerilor pe care le avea. Noi, bărbații, lipseam uneori zile întregi de la bordei, iar ea ar fi putut ajunge în sat în maxim două ore să anunțe organele de stat. N-a făcut-o".

În condițiile în care la 2 noiembrie 1949, Virgil și Ecaterina Marinescu vor fi arestați pentru legături cu grupul de partizani, Alexandru Marinescu își anunță fratele, Ionel, care vine de la Cluj. Întâlnirea are loc în localitatea Cândești de lângă Câmpulung, în casa unei mătuși a lor. În fața pericolului de a fi arestat, Alexandru Marinescu și fratele său revin la Cluj unde se ascund, schimbând adresele. Aflând de la Ion Samoilă, originar din comuna Domnești, județul Mușcel, coleg cu Ion Marinescu, că securitatea se interesează de acesta, frații Marinescu decid să părăsească Clujul și să revină în munții alături de luptători. O criză puternică de apendicită l-a silit pe Alexandru Marinescu să se interneze de urgență. Aflat pe patul de spital, acesta a fost arestat pe 2 martie 1949. De remarcat faptul că în cameră, în momentul arestării, se afla și Ionel Marinescu, care nu a putut fi identificat de organele de securitate. În aceste condiții, acesta va pleca spre comuna Nucșoara, angrenându-se în cadrul grupului condus de

Toma Arnăuțoiu, din 25 martie 1950 până în septembrie 1952, adică doi ani și jumătate, perioadă din care doar cinci luni a fost împreună cu frații Arnăuțoiu. În tot acest timp, cu puține excepții, au existat două grupuri: frații Toma și Petre Arnăuțoiu și Maria Plop, pe de o parte, și familia Jubleanu (Titu, Marioara, Constantin), Ion Marinescu și Gheorghe Mămăligă, pe de altă parte.

Între timp, grupul Arsenescu va fi arestat, în septembrie-decembrie 1949, cu excepția conducătorului și a lui Gheorghe Mămăligă, cel care după ce îl ucide pe Ion Chirca (dezertorul) care trădase, se va alătura grupului lui Toma Arnăuțoiu. Colonelul Gheorghe Arsenescu va fi prins abia în anul 1960, judecat și condamnat la moarte, fiind executat în anul 1962. Țineau legătura între ei și din timp în timp se întâlneau.

Odată cu sosirea lui Ion (Ionel) Marinescu în grup, se va crea o stare de adversitate între acesta și Toma Arnăuțoiu. Conducătorul grupului era într-o starea de expectativă, înțelegând probabil că lucrurile se complicau, pe când tânărul Marinescu înțelegea să lupte împotriva regimului comunist și mai ales împotriva celor care reprezentau acest regim. Și nu în ultimul rând, era un intelectual, un om educat, care putea discerne între diferitele situații apărute.

Pe 27 aprilie 1950, Ion Marinescu și Gheorghe Mămăligă vin la casa Elisabetei și Gheorghe Rizea, să ia legătura cu plutonierul de miliție Ion Ionescu, care locuia la familia Rizea, pentru a afla informații. Plutonierul era cunoscut de Gheorghe Mămăligă și era într-un fel omul partizanilor. Din casa Rizea au ieșit 4-5 securiști care au deschis focul împotriva celor doi în momentul în care aceştia au dat consemnul. Ion Marinescu și Gheorghe Mămăligă au scăpat, dar Marinescu și-a pierdut un pistol „T.T”.

(va urma)

Destăinuiri octogenare

ing. Aurelian R. ROMAN

Am primit, într-o zi, vizita profesorului meu de geografie din şcoala primară, domnul profesor RADU Ion. Intrând, mi-a zis:

„— Dragă Romane, am la tine nişte probleme legate de noi, veteranii de război, pe care o să le discutăm, dar vreau se te rog ceva. Uite aici, pe hârtiile astea, nişte gânduri ale mele. Te rog, dacă vei putea cândva, după ce eu nu voi mai fi, să le faci publice!”.

Sincer, am rămas puțin descumpănit de cererea directă a dascălului meu din copilărie, iar dânsul, remarcând uimirea mea, mai spuse:

„— Nu mă mai țin picioarele, iar timp… nu mi-a mai rămas prea mult! Înțelegi?”

Am înțeles, și am primit documentele din mâna bătrânului meu profesor, căruia i-am promis că mă voi îngriji, ca într-o zi, rândurile sale să ajungă la cei cărora le erau adresate.

Peste puțin timp, la sfârşitul anului 2009, domnul profesor a trecut discret în neființă, la vârsta de aproape 91 de ani. Mie, mi-a rămas datoria de a îndeplini dorința sa.

„Mă numesc Radu Vasile Ion, profesor pensionar, domiciliat în Pitești, strada Calea Bascovului, posed B.I. seria A.F. – nr. 874069, eliberat de Poliția municipiului Pitești la 4 iunie 1975. Sunt veteran de război cu legitimația AG – 028701, decorat cu *Coroana României* și *Steaua României*, ambele clasa a V-a, cu spade și panglică de virtute militară.

M-am născut în comuna Glodeanu–Cârlig, județul Buzău, în 2 martie 1919 din părinți Vasile și Maria, ambii decedați și având încă 7 frați, dintre care au decedat 3, Radu V. Gheorghe, erou pe frontul de est, cade în luptă la Cotul Donului și alți 2 veterani de război – Radu V. Constantin și Radu V. Mihalașcu. Suntem în viață 3 bărbați și 2 surori.

Profesor Radu Vasile Ion (1919-2011)

Născut în câmpia de sud-est a Bărăganului Buzăului, acolo unde solul fertil al humusului dă roade bogate, fiind grânarul țării, vestit în toată Europa, acolo unde ciocârliile, prepelițele și chiar puținele exemplare de dropii își au patria, vreau să zic, în transhumanța lor anuală! Acolo unde ciocârlia urcă spre Ceruri și, mai ales dimineața, în trilurile ei cântă lumina și căldura Soarelui, hărnicia și bunătatea omului – românului. Acolo unde oamenii-s urmași ai Basarabilor și ai lui Alexandru Ioan Cuza, unde de-a lungul timpului au ținut cu dinții și cu unghiile de pământul strămoșesc, împotriva cotropitorilor,

din veac în veac, ştiind că pământul e al lor şi ei sunt ai acestui pământ, de la facerea lumii!.. Pământul și ei fiind un dar de la Dumnezeu!

În Bărăganul acesta, parcă fără orizont, întins ca suprafaţa mării, fără valuri, nu vezi decât movile de pământ, unde-s osemintele și sângele aprigilor apărători, eroi ai neamului românesc, *Mausoleul Românilor*, viteji, drepţi şi patrioţi desăvârşiţi! Pământul acesta este al nostru dintotdeauna! Noi nu suntem aici corbi aduşi de vânturi, noi suntem urmaşi ai geto-dacilor iar poporul român, născut din simbioza daco-romană este născut creştin. De aceea, însuşirile noastre, cinstea, hărnicia, dreptatea, libertatea, lupta pentru neatârnare şi independenţă şi mai ales spiritul de sacrificiu, au determinat rolul şi locul nostru în istoria mondială.

Am făcut cursul primar şi supraprimar în satul natal, iar cele secundar şi universitar la Buzău şi respectiv Bucureşti. Apoi, în 1941-1942, şcoala de ofiţeri rezervă la Ploieşti. Din august 1942 până la 23 august 1944 am fost instructor al Regimentului 8 Infanterie Buzău, sau la diferite centre de instrucţie din ţară, Făgăraş, Floreşti, Sibiu. De asemenea, am fost trimis pe frontul de Est cu diferite misiuni (corespondenţă, transport de trupe pentru front precum şi misiuni de ducere de ofiţeri, sub escortă, pentru reabilitare, fiind condamnaţi de Curtea Marţială pentru diferite delicte. Am ajuns cu aceste misiuni până la Viniţa-Odessa-Harkov şi chiar în Crimeea-Simferopol. Precizez că am întâmpinat multe greutăţi şi mari riscuri ca: bombardamente, atacuri ale partizanilor ruşi, având pierderi umane de zeci şi sute de morţi, iar din 23 august şi până. La 9 mai 1945, am fost efectiv pe frontul de Vest, după care, lăsat la vatră, am lucrat în învăţământ, chiar în satul meu natal, dedicându-mă apostolatului neamului meu românesc, perioadă asupra căreia o să revin mai târziu, după campania din vest.

Despre momentul 23 August 1944, aş vrea să spun, că încă din vara anului 1943 şi mai ales în prima jumătate a anului 1944, Antonescu şi ministrul său de încredere Mihai Antonescu, încercau tratative cu forţele aliate antifasciste, prin ambasadori sau trimişi speciali la Cairo şi Ankara – prinţul Sturdza, Londra prin Tilea sau Stockholm prin ambasadoarea sovietică, în vederea ieşirii României din războiul antisovietic şi trecerea ţării de partea forţelor aliate. Deci, această operaţiune era gândită cu un an mai devreme şi se încercau fel de fel de soluţii, aranjamente sau angajamente pentru România, în vederea deschiderii frontului antihitlerist în România şi–n Balcani, în general şi totodată încheierea unui armistiţiu cu forţele aliate.

Starea de lucruri şi situaţia de pe front grăbeau acest eveniment, ţinându-se seamă şi de reuşita debarcării în Italia a forţelor aliate şi scoaterea ei din Axă, dar Antonescu n-a fost sprijinit şi ajutat îndeajuns de forţele politice din ţară, din contră, aş putea spune c-a fost împiedicat, culminând aceasta, tocmai de cei ce-i dăduseră undă verde, în frunte cu regele Mihai.

Momentul 23 August înseamnă o cotitură istorică pentru România, care reclădeşte întreaga strategie a armatei sale în noua situaţie beligerantă, deşi Antonescu începuse să aducă-n ţară multe unităţi mari şi mici în vederea evenimentelor ce urmau.

În această conjunctură a fost şi batalionul independent 990 al Centrului de Instrucţie nr. 5 Sărata-Floreşti-Soroca, la care mă aflam încadrat şi eu ca instructor, îmbarcat în martie 1944 la Ismail cu destinaţia Turnu Severin, pe Dunăre, bineînţeles.

În ziua de 4 aprilie 1944, sfânta zi de Paşti, tocmai când debarcam, am fost surprinşi de bombardamentul aviatic anglo-american, primul din seria de bombardamente care urmau să afecteze teritoriul şi populaţia României. Aşa am luat contact cu botezul focului în sud-vestul ţării. După ce am ajuns în depresiunea Bozovici, am trecut la completarea efectivelor, încadraţi fiind în Divizia 19 infanterie; am început organizarea şi instrucţia militară în vederea pregătirii batalionului pentru noi acţiuni la comandă. Cunoşteam tot ce se petrece şi ce urma să apară din zi în zi, săptămână de săptămână şi lună de lună; aşa s-a ajuns la 23 august, când am ajuns în stare de război cu Axa fascisto-nazistă, mai precis cu nemţii şi cu ungurii.

Venind masiv din Iugoslavia, Bulgaria şi Ungaria, încercau să ocupe poziţii de luptă de la Jimbolia-Oraviţa până prin zona Argeş, îmbrăcând toate trecătorile carpatice meridionale, cel puţin aşa intenţionau şi, aşa au început luptele cu germanii în Banat, unde aveam multe alte greutăţi de întâmpinat, mai ales cu populaţia şvabă şi cu cei de etnie maghiară, care nouă ne era ostili şi prieteni nemţilor.

Şi acum, pe scurt, un episod de pe câmpul de luptă, la care am participat personal şi-n mod direct. Într-o luptă ce s-a dat în localitatea Dalboşeţ din depresiunea Bozovici, nemţii fiind respinşi, schimbând direcţia de retragere spre Ungaria sau Transilvania, mult spre Jimbolia, comandantul meu de batalion, Leca Atanasie şi adjutantul său, sublocotenentul Apostol Ion, au fost luaţi prizonieri de nemţi în seara zilei de 7 septembrie 1944, în timp ce se aflau la un post de observaţie înaintat. Când s-a pus problema organizării unei grupe comando pentru o incursiune la locul unde erau reţinuţi sub pază cei doi comandanţi ai batalionului meu, am făcut un pas înainte şi încă un subofiţer, Ghioarţă Ilie, 12 ostaşi de la soldat la sergent, printre care Gruici Miroslav, Popovici Svetozar, cunoscători ai limbii germane şi sârbeşti, Dincă, Dăineanu, Stanciu Gheorghe şi ceilalţi bravi ostaşi, cu toţi 12 la număr, gata pentru îndeplinirea datoriei, chiar cu sacrificiul suprem, sa ne recuperăm comandantul.

Între timp, s-a aflat casa unde erau închişi şi ţinuţi sub pază strictă. Informaţia am primit-o de la Bertuş şi Margot, două prietene ale unora dintre noi, cunoscătoare ale limbilor germană, sârbă, maghiară. Spun, pentru curioşi, că toţi eram necăsătoriţi, mă refer la efectivul comandoului. Şi, după un studiu amănunţit al terenului şi stabilirea traseului, înarmaţi şi echipaţi în consecinţă, cu un plan de acţiune pus la punct în cele mai mici detalii – folosirea terenului, echipament, armament, legătura cu spatele prin releu, prin limba păsărească sau animală, sistem precis de parole-ni s-a urat succes. În seara zilei de 8 septembrie 1944, am pornit pe o viroagă, parcă dată, creată atunci de Dumnezeu pentru reuşita noastră, ne-am târât până la marginea satului Dalboşeţul Mic. Era ora 2 dinspre dimi-

neaţa zilei de 9 septembrie 1944. Misiunea a reuşit, însă a fost grea şi costisitoare, dar patriotică, nobilă şi înălţătoare pentru ostaşi, pentru batalionul meu 990 independent. Patru ostaşi din grupa de sacrificiu, viteji de seamă, Mircea Dăineanu, Balotescu Valeriu, Marinescu Ion şi Ghioarţă Ilie au rămas pe acest traseu, morţi, cărora ţara le datorează totul, pentru sacrificiul suprem, ca eroi ai neamului românesc. Fie-le ţărâna uşoară!

Ajunşi la batalion, mare bucurie pentru toţi, extraordinară. Misiunea reuşise. S-a dat ordin de zi, cei morţi înaintaţi în grad, la fel ca şi cei rămaşi în viaţă. Eu am fost decorat cu ordinul „Coroana României" clasa a V-a cu spade şi Panglică de Virtute Militară.

Între timp, Armata Română curăţeşte Banatul, Oltenia şi Muntenia de armatele hitleriste şi la sfârşitul lui septembrie, începutul lui octombrie1944, batalionul meu nr. 990 independent, trece la dispoziţia Armatei a IV-a Română. În consecinţă, trecem în Transilvania şi intrăm în dispozitivul de luptă Salonta-Satu Mare-Carei, participând la înfrângerea armatelor hitleristo-horthyste, alungându-le peste Tisa, graniţa noastră firească, istorică. 25 octombrie 1944, ultima brazdă de pământ românesc al Transilvaniei străbune, este eliberată pentru totdeauna din mâna hortyştilor, iredentiştilor unguri, şi acum 60 de ani, a devenit ziua naţională a Armatei Româneşti, armată bravă, vitează, devotată trup şi suflet cauzei poporului, fiinţei sale naţionale! Cei peste 170.000 de morţi pentru eliberarea Transilvaniei sunt eroi ai neamului românesc de talia înaintaşilor lor, veac de veac, mileniu de mileniu!

Sub ordinele Armatei a IV-a Române şi conform înţelegerii prin armistiţiu şi legilor războiului, am mers mai departe, împreună cu armata sovietică şi diviziile româneşti Tudor Vladimirescu şi Horia, Cloşca şi Crişan, formate din prizonierii români căzuţi la ruşi, până la capitularea inamicului, chiar în bârlogul lui. Rolul nostru, de eliberatori ai popoarelor ungar, cehoslovac, austriac şi chiar german, face parte din misia noastră istorică dintotdeauna. Noi, batalionul 990 independent, ca forţă de şoc, am mers pe traseul Nagykallo-Nyregyhaza-Tokaj-Banska Bistrica şi până în podişul Boemiei, când la 9 mai 1945 ia sfârşit al Doilea Război Mondial.

Notez că, la atacul şi eliberarea oraşului Banska Bistica şi a altor succese ale batalionului 990 independent, pentru fapte de arme, curaj, abnegaţie, am fost decorat cu „Ordinul Steaua României" clasa V-a cu spade şi Panglica de Virtute Militară!

După 9 mai, zi a victoriei asupra fascismului, am mai stat o lună în Cehia, la Curzim, nu departe de Praga, până s-a organizat întoarcerea în ţară şi după aceea formalităţile de desfiinţare a batalionului şi lăsarea la vatră, prin luna august 1945, am ajuns în sânul familiei, dedicându-mă învăţământului pentru instrucţia şi educaţia poporului meu.

În 1945, septembrie, am fost numit învăţător în satul meu natal, Glodeanu Cârlig, judeţul Buzău. În 1947 m-am căsătorit cu o colegă din Brăila, Racu D. Georgeta şi ca să o pot aduce la şcoala primară din satul meu, am fost obligat să mă înscriu în Partidul Social-Democrat, inspectorul şcolar fiind socialist, lucru făcut împotriva inimii şi ideilor mele, tata fiind liberal şi de multe ori primar al comunei. Doream să fac lucruri mari în comuna natală în vederea emancipării sătenilor. Împreună cu ei am demolat o manutanţă germană şi am construit un cămin cultural pe un teren donat de Filip Stroie, faţă în faţă cu Primăria. Apoi, între 1954-1958, l-am făcut din zid, mare şi frumos, utilul fiind îmbinat în mod armonios cu frumosul, la şosea pe terenul şcolii comunale, care există şi astăzi.

Dar elanul meu şi liniştea familiei mele recent făurite începe să dea semne de nelinişte şi nesiguranţă, odată cu instaurarea regimului de democraţie populară, la 6 martie 1945.

În familia mea, aveam o situaţie potrivnică regimului comunist. Tata şi trei fraţi ai mei erau declaraţi chiaburi deşi nu posedau nici un fel de mijloace de exploatare, iar un alt frate student, a fost luat în 1948 din Iaşi şi înfundat în puşcărie (Piteşti, Aiud, Sighet) pentru că participase la o manifestaţie studenţească anticomunistă.

Acum începe calvarul, vai şi amar de toţi ai noştri. Eu eram socotit duşman periculos regimului. Părinţii, chinuiţi, loviţi şi permanent scoşi la corvezi sau obligaţi să dea mese, mâncare la cei de la primărie, în cârdăşie cu toţi cei care veneau de la raion (Pogoanele) sau de la judeţ. Fratele Alexandru a făcut 6 ani de puşcărie ca deţinut politic. Iar noi, eu şi soţia, eram supravegheaţi în permanenţă şi turnaţi la securitate ca potrivnici, deşi munceam foarte mult la şcoală şi-n aşa zisa muncă extraşcolară. În 1948, când s-au unificat în P.M.R. cele două partide (P.C.R. şi P.S.D.), au am fost înlăturat ca necorespunzător pentru motivele de mai sus. În 1949, a luat fiinţă G.A.C.-ul în comună. Toată ziua eram chemat la sediul G.A.C., partid, primărie şi ameninţat, insultat, batjocorit, că de ce nu se înscriu în G.A.C. părinţii şi fraţii. Lucrurile mergeau prost şi, desigur, eu eram vinovat, pentru că nu duceam muncă de lămurire asupra ţărănimii. În 1948, avusese loc reforma învăţământului, printre care era prevăzut şi dispariţia misticismului din şcoală, adică icoanele, orele de religie, rugăciunile, etc. Există la acea şcoală un proces-verbal al unui inspector Ciobanu, în care mi se pune în vedere să dispară imediat icoanele din sălile de clasă. Vai de capul nostru, al meu şi al soţiei. Toată ziua scriam lozinci kilometrice pe garduri, ziduri, pereţi, articole la gazeta de perete la G.A.C., primărie, cămin cultural „ iar seara eram chemat la raport, ţinut acolo şi batjocorit până oboseau tovarăşii. A doua zi, mereu aceeaşi stare de lucruri, grea şi apăsătoare.

În faţa şcolii era monumentul învăţătorului meu, Mircea Mihalaşcu, mort pe frontul de est, ca şi fratele meu Radu V. Gheorghe. Mi s-a pus în vedere să dispară şi acesta, mi se cerea şi impunea ceea ce nu puteam să fac, această nelegiuire, ca fiu al satului. Nu mai vorbim că nu era săptămână să nu fiu chemat la raion, la Pogoanele, unde se petreceau lucruri îngrozitoare: insultat, lovit, înjurat şi multe altele. Acest drum îl făceam cam 8 km. pe jos (fie iarnă fie vară), 10 km cu trenul şi iar 4 km pe jos, de la gară la raion. Şi bineînţeles, înapoi, noaptea, către casă, în aceleaşi condiţii, ne întorceam zdrobiţi de oboseală şi disperaţi. Lucrurile s-au agravat şi mai mult în 1950. Un tânăr, pe atunci, Mircea Dragomir, ajutat sigur de o colegă din şcoală, care a lăsat o fereastră deschisă la una din săli-

le de clasă, a intrat noaptea în şcoală, a forţat uşa de la cancelarie, a luat icoanele de unde erau depozitate de mine şi le-a pus pe perete în clase, exact unde le fusese locul. A doua zi, satul era în mişcare în întregime. Veneau toţi şefii de la raion şi judeţ şi toate se spărgeau în capul meu. N-a trecut mult şi în plin an şcolar, la 1 mai 1950 m-au dat afară din casa şcolii, care a devenit dispensar şi m-au mutat la vreo 35 km. la Costeşti-Buzău. Deşi şi aici eram ţinuţi sub observaţie, nu putem spune că am dus-o rău. Eram chiar apreciaţi ca dascăli.

M-am lăsat înduplecat de părinţi (era şi firesc, nu?) şi ajutat de doi colegi inspectori, decedaţi acum, m-am întors la Glodeanu-Cârlig, cu domiciliul la părinţi, cea mai mare greşeală pe care am făcut-o, fără să mă gândesc la consecinţe. Din 1954 şi până în 1958 am funcţionat la Glodeanu-Cârlig, când a venit la primărie un secretar cu soţia învăţătoare, m-a mutat pe mine, imediat şi fără discuţie, în cătunul Tăbăceni, unde lucram cu 2-3 clase simultan, starea mea sufletească devenind precară şi, mai ales că în aceşti doi ani, fuseseră ridicaţi patru învăţători, dintre care doi au murit prin închisori, fără să fie judecaţi. M-am speriat grozav şi mi-a intrat în cap să dispar de acolo, eram sfătuit de un coleg de la raion în acest sens, să plec oriunde şi cât mai departe, că mi s-a pus gând rău. Nu mai spun că Securitatea se ţinea de capul meu, punându-mă la fel de fel de încercări pentru a mă prinde pe pas greşit. Sunt 45 de ani de atunci. Ce amintiri!

Am plecat luându-mi lumea în cap, cum se spune, şi ne-am oprit la Piteşti, la o soră a soţiei, unde am găsit o lume mai bună, mai dreaptă şi mai înţelegătoare cu noi. Am muncit mult în anonimat şi ne-am afirmat ca buni dascăli, eu încheindu-mi studiile universitare. Tot acum, aici la Piteşti, am adus premiul II pe ţară la istorie prin o strălucită elevă, la Olimpiadă, Angheloiu Brânduşa, azi medic. Încep să apară roadele muncii noastre, fiind recunoscuţi ca bune cadre, căutaţi chiar de oficialităţi, sa-şi dea copii pe mâna noastră, destul de măgulitor pentru noi. Prin munca noastră fructuoasă am obţinut toate gradele în învăţământ, ieşind la pensie, soţia în 1978, iar eu în 1981, cu satisfacţia deplină că ne-am făcut datoria.

Şi acum, câteva gânduri de veteran octogenar. Deşi sunt la o vârstă înaintată, 86 ani, şi cu sănătatea cam şubredă, îmi place să fiu între oameni şi împreună să muncim pentru progres şi înflorirea României noastre dragi!

Mă aflu în cadrul A.N.V.R. filiala Argeş, răspunzând de distribuirea biletelor de transport, gratuite, cuvenite veteranilor de război şi urmaşilor şi de muncă culturală în cadrul filialei, unităţii militare şi de învăţământ, fiind apreciat de comitetul executiv, în frunte cu Gică Pintilie. Din 1990 şi până în prezent, răspund la orice chemare pentru a expune lucrări şi gânduri ale veteranilor, cu ocazia zilelor aniversare sau de comemorare, cu demnitate şi răspundere cetăţenească, asumându-mi, repet, pentru ceea ce fac şi expun auditorului în orice ocazie.

Sunt apreciat de conducere, de colegii cu care lucrez, de veterani nu mai vorbesc, şi de populaţie, bineînţeles. De asemenea, de autoritatea civilă şi militară ca un harnic cadru didactic şi un veteran de război de nădejde. Mi s-au înmânat de-a lungul acestor 14 ani, multe diplome ad-hoc pentru unele evenimente. Dar, mai ales, în 2003, mi s-a acordat la 25 octombrie, de ziua Armatei Române, Diploma de Excelenţă, înmânată de prefectul C. Tămagă si tot în 2003, puţin mai târziu, cu ocazia Zilei Naţionale a României, la cea de-a 85 aniversare, mi s-a decernat de către Primăria Municipiului Piteşti, de către domnul Primar Tudor Pendiuc, titlul de Cetăţean de Onoare al municipiului Piteşti!

Gânduri de veteran octogenar. Am sângerat destul şi-n Est şi-n Vest, peste şapte sute de mii de morţi şi alte mii de prizonieri, deportaţi, dispăruţi şi încă fruntariile ţării sunt ciuntite şi încâlcite în mod diabolic. Aşteptăm ziua dreptăţii pentru că lupta noastră a fost grea şi costisitoare. După efortul material şi uman, am fost a patra ţară în tabăra aliaţilor şi totuşi, nu ni s-a făcut dreptatea ce ni se cuvenea, încă înghiţim hapuri necuvenite, nemeritate. Mai mult, la Ialta şi Malta am fost lăsaţi la discreţia sovieticilor care au făcut ce au vrut cu noi, mă gândesc la nerespectarea condiţiilor de armistiţiu, sovromuri prin care a fost jefuită ţara de bogăţiile sale, fiind trataţi aproape ca o ţară ocupată. Nu ni s-a recunoscut măcar statut de ţară cobeligerantă. Dacă pentru unele ţări, în urma criminalului Pact de la Viena din 1940, a fost anulat, pentru noi nu. S-a întâmplat aşa ceva! Conform Pactului Ribbentrop-Molotov, încă o cincime din teritoriul ţării şi peste 5 milioane de români sunt oprimaţi şi supuşi desnaţionalizării. Şi încă multe probleme sunt nerezolvate, mă gândesc la tezaurul ţării, transferat încă din 1916 la Moscova, la platoul marin, Insula Şerpilor transformată în bază militară, sau cap de pod înaintat şi chiar la Moldova. Nu ne aduc aceste probleme aminte de neloialitatea sovieticilor şi de doctrina lor panslavistă? Şi noi dorim şi vrem tratate de pace şi bună vecinătate, relaţii amicale în condiţii prietenoase, iar ei fac cam ce vor; întâlniri, discuţii dese dar fără măcar un început de ameliorare, de speranţă. Cât să mai aşteptăm, cât să mai tolerăm încălcarea dreptului internaţional şi cel naţional; mă gândesc la acceptarea ca ungurii să-şi ridice statui şi monumente, sub nume pompoase a la Statuia Libertăţii, la Arad, cam aşa ceva! Dar cine au fost cei 13 generali? Au fost ucigaşii a mii de români în 1848-1849, la care să nu uităm alte zeci de mii de oameni ucişi şi sate întregi arse după 1940, la care să mai adăugăm zeci şi sute de mii de români, deportaţi, trimişi în lagărele morţii şi noi tolerăm prea mult! Sau, ucrainenii, fără să se gândească la consecinţe, Delta Dunării fiind sub tutelă internaţională, ca monument al naturii ca să nu mai vorbim că-i teritoriu românesc? Cât mai tolerăm? Cât să mai aşteptăm? Nu se mai pot accepta asemenea încălcări grosolane şi nejustificate!

Sperăm, totuşi, ca aceste probleme grele şi insuportabile pentru noi, măcar unele dintre ele, să fie rezolvate sub egida Uniunii Europene şi sub presiunea N.A.T.O. în cadrul noii aşezări a lucrurilor, deoarece deja suntem membru cu drepturi depline al N.A.T.O. şi suntem angajaţi în luptă hotărâtă pentru integrare în U.E.

Să ne străduim cu toţii să devenim aşa cum ne defineşte istoria noastră din veac în veac şi, ca exemplu urmaţi bravura veteranilor de război! Fiţi la înălţimea lor! Să faceţi ce n-am putut noi face sau am fost împiedicaţi a face.

Sperăm încă, repet, ca dreptatea să se instaureze pe cale paşnică.

Asociaţia Naţională a Veteranilor de Război şi Asociaţia Naţională Cultul Eroilor sunt asociaţiile dreptăţii naţionale şi adepţi ai înţelegerii între generaţii. Avem mare încredere în tineretul nostru şi suntem mândri de sentimentul lor de luptă pentru propăşirea României, dovedind aceasta în Revoluţia din 1989 pentru democraţie şi dreptate socială!

Avem un tineret straşnic, inteligent, harnic, talentat, studios, inventator, novator, râvnit de alte state. Ne confirmă aceasta victoriile în cadrul olimpiadelor şi alte întâlniri pe plan mondial în mai toate domeniile.

Sunteţi îndrăgiţi în România şi chiar în străinătate. Fiţi demni de patria voastră, oriunde vă aflaţi, luptaţi s-o faceţi mai dreaptă şi mai prosperă!

Noi, veteranii şi A.N.C.E., nutrim aceleaşi gânduri şi cuvinte de laudă pentru voi, urându-vă să fiţi la înălţimea măreţiei şi vitejiei strămoşeşti, la fel şi pentru tinerii ostaşi, dovedindu-vă aprigi luptători atât pentru pregătirea şi profesionalizarea voastră cât şi pentru îndeplinirea sarcinilor încredinţate de N.A.T.O. Confirmaţi deja aceste însuşiri nobile în Balcani, Afganistan, Irak, unde sunteţi de asemenea apreciaţi de armatele aliate angajate cu voi împreună în lupta pentru dreptate, democraţie şi mai ales al celui mai sălbatic flagel al vremii noastre, terorismul!

În încheiere, doresc să fim împreună în toate! Dacă vremea nu-i a noastră, să fim noi, uniţi toţi ai vremii!

Am face o mare greşeală şi am fi în culpă dacă nu am cinsti şi preamări pe înaintaşii noştri eroi, în care se includ şi tinerii căzuţi în 1989 pentru ridicarea poporului român pe scara valorilor internaţionale şi chiar pe revoluţionari, veterani de război şi alte categorii care au luptat pentru dreptate şi mai luptă încă!

Să înălţăm sub egida A.N.C.E. şi A.N.V.R. stâlpi de marmură, pe care să încrustăm aducerea aminte, urmaşilor şi urmaşilor, urmaşilor în veci de veci, „Pierit-am aici în luptă cu duşmanii şi cu mişeii, pentru păstrarea fiinţei naţionale!”!

Acesta este secretul existenţei noastre milenare şi nu altul!

Fie ca România să fie repus în drepturile ei istorice în acest spaţiu carpato-danubiano-pontic şi să i se respecte locul şi rolul între naţiuni şi pentru naţiuni, şi-mi permit să zic, Statele Unite ale EUROPEI!”.

Casa Regală a României şi elita politica a judeţelor Argeş şi Muscel

drd. ing. Marius POSTELNICESCU

Fostele judeţe Argeş şi Muscel au dat ţării mari oameni politici, de cultură, medici, ingineri, cadre militare, care au influenţat politica şi viaţa socială în perioada regalităţii din România şi au adus o contribuţie uriaşă la modernizarea ţării. A vorbi de regalitatea din România este impetuos necesar ca aceasta să fie legată de marile familii argeşene Brătianu, Golescu, Bălcescu etc.

Dacă regele Carol I întemeiază o dinastie, a Hohenzollernilor români, Ion C. Brătianu o creează pe aceea a Brătienilor politici împreună cu Dimitrie, fratele său, cu Ionel, Vintilă şi Dinu, copiii lui, cu George, nepotul lui. Celebrul om politic şi de stat Ion C. Brătianu, unul din făuritorii României moderne şi al Partidului Naţional Liberal, prim-ministru al guvernului vreme de aproape 12 ani, membru de onoare al Academiei Române, s-a născut la 2 iunie 1821 la Piteşti, într-o familie boierească. El avea să desăvârşească mai târziu, într-o sporadică şi trudnică viaţă, ideile Revoluţiei din 1821, precum şi a celei din 1848.

Una dintre cele mai cunoscute familii din Ţara Românească, în Evul Mediu şi în epoca modernă, este familia Goleştilor, din care s-au remarcat, de-a lungul vremii, o serie de boieri aflaţi în preajma domnitorilor români şi, alături de aceştia, în luptele împotriva oştirilor pornite să ne cotropească ţara. Mulţi dintre ei au avut funcţii şi dregătorii înalte în administraţia ţării. Goleştii au jucat un rol important în Revoluţia Română de la 1848-1849. După participarea lui Alexandru G. Golescu, alături de fraţii Brătieni, Nicolae Bălcescu şi alţi tineri români la Revoluţia Franceză din februarie 1848, la 10/22 mai în Comitetul Revoluţionar înfiinţat la Bucureşti, din cei 14 membri, 5 erau Goleşti: Alexandru G. Golescu şi verii săi, Ştefan, Nicolae, Radu şi Alexandru. Dacă îi adăugăm pe fraţii Dumitru şi Ion C. Brătianu şi pe fraţii Constantin şi Nicolae Bălcescu, se observă că majoritatea principalilor conducători revoluţionari erau din Argeş şi Muscel.

Acţiunile şi activităţile pe care fraţii Goleşti le-au întreprins pe multiple planuri, pentru propăşirea ţării lor, s-au înscris temeinic în opera de construire a României moderne. Goleştii, alături de Brătieni, s-au remarcat prin contribuţiile lor evidenţiate la progresul ţării. Relaţiile dintre cele două familii se realizau nu numai pe plan ideatic, dar şi afectiv – fraţii Goleşti veneau deseori în vizită la locuinţa Brătienilor de la Florica.

Cel ce s-a ocupat nemijlocit, în calitate de trimis al Locotenenţei Domneşti şi al Guvernului, al cărui preşedinte era Ion Ghica, de selecţia şi aducerea în ţară în prima parte a anul 1866 a prinţului Carol de Hohenzollern-Sigmaringen, ales dintr-o familie înrudită cu dinastia Prusiei, a fost Ion. C. Brătianu. Alegerea principelui Carol I în înalta funcţie de domnitor al ţării, la 10 mai 1866, a însemnat un pas important şi un moment hotărâtor pentru instaurarea unui regim constituţional şi democratic în România.

La puţin timp după preluarea prerogativelor puterii politicii interne şi externe româneşti, Carol I a întreprins mai multe călătorii prin ţară, pentru a cunoaşte nemijlocit realităţile româneşti sub toate aspectele sale. Prima vizită efectuată de domnitorul Carol I, la şase luni după proclamarea în înalta funcţie de suveran al României, a fost în judeţul Muscel (azi Argeş), lângă Piteşti, la Florica, locuinţa lui Ion C. Brătianu, omul politic de care a depins întreaga lui activitate. În memoriile sale, regele Carol I consemna, la persoana a treia, momentul prilejuit de un popas de numai o jumătate de zi la reşedinţa lui I. C. Brătianu: „Octombrie 1866. Pe la două plecă, pe un drum rău,

pe valea Argeşului, pe jos, pe lângă Piteşti, la Florica, la moşia lui I. C. Brătianu ca să-i facă o vizită şi să vorbească cu el despre ultimele negocieri din Constantinopol. Pe la 9 seara, pe o vreme foarte rea, prinţul părăseşte Florica”. Regele Carol I a revenit la Florica doi ani mai târziu, după ce efectuase prima sa vizită. De data aceasta el a venit aici în luna octombrie, într-o frumoasă vreme de toamnă şi a stat timp de o săptămână pentru a se întrema, după o perioadă precară a sănătăţii sale. În vremea aceea Ion C. Brătianu îndeplinea, în guvernul prezidat de Nicolae Golescu, funcţia de ministru de Finanţe şi ad-interim la Război.

După cum consemna în jurnalul său inedit cărturarul G.T. Kirileanu, şeful bibliotecii Palatului Regal, referindu-se la evenimentele interne şi externe din anii neutralităţii României (1914-1916), Regina Elisabeta a fost prezentă la Florica pentru scurt timp. La sfârşitul lui martie 1915, în timpul deplasării sale de la Bucureşti spre Curtea de Argeş, însoţită de Olga Mavrocordat, doamna sa de onoare, suverana a fost invitată de prim-ministrul României, Ion I. C. Brătianu, pentru un popas la reşedinţa sa de lângă Piteşti. Încântată de aşezarea pitorească a locului unde era amplasată casa familiei Brătianu de la Florica, regina Elisabeta îşi împărtăşea impresiile sale despre un asemenea loc, scriindu-i Piei Brătianu (soţia lui Ion C. Brătianu): ” Este mai frumos decât mi-am închipuit”.

În 24 iulie/5 august 1876, Partidul Naţional Liberal a ajuns la putere, iar preşedintele său, Ion C. Brătianu, a fost numit prim-ministru, funcţie pe care a îndeplinit-o aproape 12 ani, până în 1888. Un mare succes al lui Ion C. Brătianu, al guvernului său, a fost proclamarea la 9/21 mai 1877 a Independenţei României. În faţa Adunării Deputaţilor, ministrul de Externe, Mihail Kogălniceanu a declarat: „Suntem independenţi, suntem o naţiune de sine stătătoare…”. Pentru Ion Brătianu războiul antiotoman a însemnat un prilej de maximă afirmare pe scena vieţii politice interne şi externe. Domnitorul Carol I a fost comandantul suprem al armatei, iar Ion C. Brătianu, în perioada 10 august 1877-17 martie 1878, ministru de Război ad. interim. Lui Brătianu i se datorează stabilirea zilei în care armata română a intrat în luptă trecând Dunărea, la 20 august 1877, Carol I fiind rezervat şi aşteptând un moment prielnic.

Deviza regelui Carol I şi a familiei regale era „Să ne ajutăm singuri, români!”, iar a Partidului Naţional Liberal, condus de Brătianu, „Prin noi înşine!” Coincidenţa de idei îi apropia. Aşa se explică prietenia exemplară a regelui Carol I cu Ion C. Brătianu, care i-a legat pe ei şi familiile lor vreme de 25 de ani. În acest context, amintim prietenia intimă care s-a stabilit de-a lungul timpului între Sabina, fiica lui Ion C. Brătianu, şi regina Elisabeta.

Ferdinand I „Întregitorul”, Principe al României, Principe de Hohenzollern-Sigmaringen, a fost rege al României din 10 octombrie 1914 până la moartea sa, la 20 iulie 1927. De numele său se leagă o serie de evenimente importante din istoria României moderne. Nu avea orgoliul de a fi considerat singurul conducător al ţării, care să ia deciziile cele mai înţelepte. Spre deosebire de Carol I, care-i interzisese reginei Elisabeta să se amestece în politică, Ferdinand era bucuros că soţia sa, regina Maria, cultiva relaţii cu şefii de partide, miniştri, diplomaţi, fiind întotdeauna bine informată. Un colaborator apropiat al regelui Ferdinand a fost principele Barbu Ştirbey, administratorul domeniilor regale. Barbu Ştirbey era cumnatul lui Ion (Ionel) I. C. Brătianu, cel ce avea să devină cel mai important colaborator al regelui Ferdinand, din rândul liderilor politici. Preşedintele PNL era un om cu o largă viziune asupra vieţii de stat, convins că avea menirea de a duce mai departe opera tatălui său Ion C. Brătianu. Acţionând cu fermitate în momentele dificile, dominându-şi nu numai colaboratorii din propriul partid, dar şi adversarii politici, Ionel Brătianu s-a impus ca cea mai eficientă personalitate politică din primele decenii ale secolului al XX-lea. Regele Ferdinand îl aprecia, socotindu-l „zodia bună a României”, drept pentru care l-a sprijinit în toate demersurile sale politice. La sugestia lui Ion I. C. Brătianu, regele a promis ţăranilor îmbrăcaţi în haine militare, în martie 1917, pământ şi vot obştesc. Ferdinand s-a aflat mereu alături de Partidul Naţional Liberal şi de liderul acestuia, Ionel Brătianu, care au propus şi legiferat mai multe legi: modificarea Constituţiei, votul universal, reforma agrară. La 20 iulie, s-a anunţat că Ferdinand I a încetat din viaţă, la castelul Peleş, din Sinaia, iar peste trei zile, a fost înmormântat în biserica Mănăstirii Curtea de Argeş, alături de înaintaşul său Carol I. Cu ocazia morţii regelui Ferdinand, prefectul de Muscel, N. D. Nicolau trimitea o fonogramă administraţiilor plaselor Goleşti şi Podgoria, în care se spunea: „În vederea trecerii trenului mortuar, care va duce la Curtea de Argeş corpul M.S. Regelui, în ziua de sâmbătă, 23 curent, vă invităm să luaţi serioase măsuri ca să se afle în toate gările din plasa dv. autorităţile civile şi militare, clerul şi şcoalele cu drapelele cernite şi să păstreze cea mai perfectă ordine”.

În timpul domniei de 13 ani ai lui Ferdinand I, în istoria românilor au avut loc evenimente importante, din rândul cărora se detaşează Marea Unire, din 1918. Nu a fost un rege puternic şi dominator, dar şi-a ales un colaborator excepţional, în persoana lui Ion I. C. Brătianu.

Regele Carol al II-lea, fiul regelui Ferdinand şi al reginei Maria, revenit în ţară in 1930, după o scurtă perioadă de funcţionare a Regenţei, Regenţă din care făcea parte şi fiul acestuia, prinţul Mihai, a fost privit cu multă speranţă de români, care apreciau că el va reuşi să rezolve marile probleme economice şi sociale cu care se confrunta România, că va asigura o desfăşurare mai calmă a disputelor politice. Fiind o fire independentă, fapt pentru care intrase în conflict înainte cu Ion I. C. Brătianu, principele Carol al II-lea dovedise un interes pentru modernizarea armatei. În timpul domniei sale, ţara a cunoscut o puternică dezvoltare economică, mai ales industrială. Anul 1938 a rămas un an de referinţă în istoria economică a României. A sprijinit cultura, mai ales prin Fundaţiile Regale, care au iniţiat tipărirea operelor clasicilor literaturii române, a încurajat organizarea unor expoziţii naţionale de artă. Din iniţiativa sa, a fost construit un nou Palat Regal şi s-a amenajat Piaţa Palatului, s-a ocupat de realizarea Arcului de Triumf şi a sprijinit înfiinţarea Muzeului Satului.

Urmărind să-şi sporească puterea politică, regele Carol al II-lea a acţionat pentru compromiterea partidelor democratice, prin atragerea de partea sa a unor persoane şi grupări din interiorul acestora. În iunie 1930, Gheorghe I. Brătianu a părăsit PNL, formând un nou partid, aflat în concurenţă cu cel prezidat de Vintilă Brătianu (apoi, de I.G. Duca şi de Constantin I. C. Brătianu). După 1934, regele a stimulat disensiunile din PNL, reuşind să atragă de partea sa pe Gheorghe Tătărescu, preşedintele Consiliului de Miniştri, aflat în concurenţă cu Constantin I. C. Brătianu, preşedintele acestui partid. În decembrie 1937, a determinat plecarea grupării „centriste”, în frunte cu argeşeanul Armand Călinescu, din PNŢ, pentru a susţine guvernul Goga.

Carol al II-lea a profitat de criza sistemului partidist,

evidenţiat în urma alegerilor parlamentare din decembrie 1937, pentru a-şi impune propria sa voinţă. La 10 februarie 1938, regele a recurs la o lovitură de stat, fără a fi întâmpinat vreo rezistenţă. Noua Constituţie din 1938, scrisă de renumitul avocat Istrate Micescu, din Miceşti, Muscel, şi supusă referendumului, a obţinut 99,99% din totalul voturilor. În martie 1938, au fost dizolvate partidele politice, iar în decembrie acelaşi an, s-a constituit Frontul Renaşterii Naţionale.

Osemintele regelui Carol al II-lea au fost aduse din Spania în anul 2002 şi înhumate tot la Mănăstirea Curtea de Argeş.

Ion Mihalache, născut în 1882, în satul Goleştii-Badii, comuna Topoloveni, judeţul Muscel, a înfiinţat Partidul Ţărănesc în 1918, partid care în 1926 a fuzionat cu Partidul Naţional Român, condus de Iuliu Maniu, devenind vicepreşedinte al acestui nou partid, Partidul Ţărănesc Român. A fost ales deputat din partea acestuia de mai multe ori. În 1919, în guvernul de coaliţie condus de Alexandru Vaida-Voievod, Ion Mihalache a ocupat funcţia de ministru al Agriculturii. În perioada guvernelor ţărăniste, 1928-1933, el a deţinut funcţiile de ministru al Agriculturii şi Domeniilor şi apoi de ministru de Interne. A refuzat oferta lui Carol al II-lea de a fi prim-ministru în condiţiile acceptării unui compromis politic. Ca şi Iuliu Maniu, Ion Mihalache a fost un opozant al tuturor dictaturilor care s-au instaurat în România după 1938. Dacă în timpul regimului „carlist" şi „antonescian", Ion Mihalache a putut să-şi continue activitatea politică în ilegalitate, odată cu instaurarea regimului procomunist al lui Petru Groza avea să cunoască cea mai cruntă represiune. Condamnat la muncă silnică pe viaţă, el a murit în penitenciarul de la Râmnicu Sărat, la 5 februarie 1963.

Un apropiat al regelui Carol al II-lea a fost Armand Călinescu, deputat din partea Partidului Naţional Ţărănesc, membru fondator al partidului regal Frontul Renaşterii Naţionale, un susţinător al luptei împotriva Gărzii de Fier, fiind cel ce a determinat, în ianuarie 1931, scoaterea acestei formaţiuni în afara legii. Armand Călinescu, născut la Piteşti, a ocupat mai multe funcţii administrative în perioada regalităţii. A fost ministru al sănătăţii, ministru Educaţiei Naţionale şi ministru al Apărării Naţionale. În perioada 10 februarie 1938 – 21 septembrie 1939 a fost ministru de Interne, iar la 7 martie 1939, regele Carol al II-lea îl numeşte preşedinte al Consiliului de Miniştri (prim-ministru) al României. Armand Călinescu a continuat politica externă tradiţională, apropiată de Franţa şi Marea Britanie. În septembrie 1939 el a permis refugiul prin România al guvernului polonez după invadarea Poloniei de către Germania nazistă. La 21 septembrie 1939 este asasinat, în timp ce se deplasa cu maşina de la Ministerul Apărării spre locuinţa sa, de către un comando de opt legionari. În testamentul său a cerut să fie înmormântat la Curtea de Argeş.

În urma notelor ultimative sovietice, din 26-27 iunie 1940, România a pierdut Basarabia şi nordul Bucovinei, iar prin Dictatul de la Viena a fost nevoită să cedeze Ungariei partea de nord-est a Transilvaniei. Pentru restabilirea autorităţii de stat, la 5 septembrie, regele Carol al II-lea a încredinţat conducerea guvernului generalului Ion Antonescu, un alt argeşean, pe care l-a investit cu „depline puteri pentru conducerea statului român".

Mareşalul Ion Antonescu, cel puţin pentru contribuţia sa pe planul faptelor la apropierea şi triumful României Mari în 1918 şi intervenţia sa decisivă pentru pregătirea, declanşarea şi conducerea războiului din 1941-1944, purtat exclusiv pentru România Mare şi distrugerea comunismului moscovit, a reprezentat şi rămâne unul din marii conducători ai statului român.

Revenit pe tron, la 6 septembrie 1940, regele Mihai I şi-a legat numele de actul istoric de la 23 august 1944, când a hotărât demiterea şi arestarea mareşalului Antonescu, scoaterea ţării din războiul purtat alături de Germania şi alăturarea ei la coaliţia Naţiunilor Unite. Pentru acţiunea sa curajoasă, regele avea să fie decorat de conducerea Uniunii Sovietice, în iulie 1945, şi cea a SUA, în mai 1947.

Sunt doar câţiva dintre oamenii politici, elite politice argeşene şi muscelene, care au creat şi slujit cu devotament şi competenţă regimul monarhic din România, dar în acelaşi timp şi ţara.

Evreii din Piteşti în secolul al XIX-lea şi la începutul secolului al XX-lea

dr. Elena ŞTEFĂNICĂ

(Continuare din numărul precedent)

Care sunt cauzele acestei situaţii istorice, a numărului mare de israeliţi care s-au aşezat în Piteşti ? Sunt posibile mai multe explicaţii plauzibile.

În primul rând, Piteştiul este o veche localitate a Ţării Româneşti[1], aflată la întretăierea mai multor drumuri comerciale. Aceste posibilităţi de comerţ pot fi o explicaţie pentru aşezarea unei importante comunităţi ebraice în Piteşti. În al doilea rând, Piteştiul a fost un important centru meşteşugăresc, atât în epoca medievală, cât şi în timpurile moderne. De asemenea, Piteştiul a fost una din localităţile relativ bogate ale Ţării Româneşti, bugetul acestei comune urbane fiind mereu excedentar, multe din veniturile urbane provenind din accize, respectiv taxele pe produsele comercializate din oraş. Posibilităţile de câştig, provenite dintr-o activitate meşteşugărească sau comercială, precum şi necesitatea unor operaţiuni bancare au atras şi israeliţi în oraş. O explicaţie a creşterii numărului evreilor în 1882 poate fi imigrarea masivă a acestei populaţii către spaţiul românesc în urma valurilor de pogromuri din spaţiul polonez şi din Rusia după 1881, organizate ca represalii pentru asasinarea ţarului Alexandru al II-lea[2]. Nu în ultimul rând,

[1] Piteştiul a fost atestat documentar într-un document emis de Mircea cel Bătrân (1386-1418) la data de 20 mai 1388 în care se vorbea de *„o moară din hotarul Piteştiului"* care a fost dăruită mănăstirii Cozia.

[2] „Anul 1881 marchează suirea pe tron a ţarului Alexandru al III-lea (1881-1894), care numeşte un guvern ultrareacţionar. Începând din 1881 şi până la Primul Război Mondial istoria evreilor din Rusia înregistrează un şir aproape neîntrerupt de legi excep-

trebuie menționată toleranța religioasă a locuitorilor acestei urbe, toleranță care a făcut posibilă conviețuirea pașnică a numeroase comunități în epoca modernă: evrei, germani, unguri, armeni, greci, otomani, bulgari, cehi, francezi, englezi, leşi (polonezi) etc.

Numărul locuitorilor Piteştiului, conform statisticii din 1883, a ajuns la 9.775, din care: 2.309 erau capi de familie; 9.658 erau prezenți în localitate, restul de 117 fiind plecați cu afaceri; numărul bărbaților este de 4.902 locuitori, iar al femeilor de 4.873; căsătoriții sunt în număr de 3.581, iar necăsătoriții sunt 5.266; văduvi – 848, divorțați, 80 de locuitori. Deşi trecuseră 18 ani de la promulgarea Legii instrucțiunii publice din 1864, care transforma în obligatoriu şi gratuit învățământul primar, numărul celor care nu ştiu să citească este aproape dublu față de al ştiutorilor de carte: 6.116 şi, respectiv, 3.659[3].

Se observă o diferență foarte mare între numărul locuitorilor Piteştiului din 1882 şi 1883, o scădere a populației cu 1.223 de persoane. Cauzele acestei scăderi pot fi datorate inexactității cu care se adunau datele statistice sau unei emigrări masive a populației, probabil a celei de rit mozaic. Aceste fluctuații de populație necesită însă studii mai amănunțite pentru a putea fi trase nişte concluzii pertinente.

În 1903, în Piteşti erau 15.711 de locuitori; s-au încheiat 81 de căsătorii. Locuitorii nou-născuți în 1903 au fost 388, din care, conform confesiunii, 344 erau ortodocşi, 20 erau mozaici, 14 catolici, 8 protestanți, 2 armeni. Conform statisticii generale, Piteştiul a avut în 1903 cel mai cel mai mic spor natural dintre toate oraşele din țară, +1[4]. Din păcate, cauzele acestui spor demografic scăzut pot fi puse pe seama unui serviciu sanitar precar care nu reuşeşte să ofere tuturor locuitorilor îngrijirile necesare sau pe seama unui nivel de trai scăzut al tinerilor familii cu copii. O altă posibilă cauză ar putea fi vârsta înaintată a unei mari părți a locuitorilor oraşului.

Pe baza acestor date, chiar dacă sunt incomplete, s-a putut contura imaginea comunității ebraice din oraşul Piteşti în epoca modernă.

c) Organizarea internă şi structura profesională a comunității ebraice din Piteşti

În Piteşti, în epoca menționată, existau lăcaşuri de cult pentru fiecare confesiune, mai puțin pentru cea islamică[5], 16 lăcaşuri de cult în total, iar o treime din totalul populației o constituiau alte comunități decât cea românească, conform datelor oferite de diverse statistici întocmite în epocă, precum cele prezentate mai sus.

Autonomia administrativă şi religioasă de care s-a bucurat comunitatea ebraică din oraşul Piteşti, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea reiese din relatarea unui episod care a tulburat liniştea comunității israelite din Piteşti, şi anume o hotărâre a primarului Piteştiului din 26 februarie 1866 de a cere epitropilor bisericilor israelite, reformate şi Bisericii armene informații despre: titlurile în virtutea cărora sunt administrate aceste comunități şi lăcaşurile de cult respective; „averea mişcătoare şi nemişcătoare a comunităților respective"; "veniturile acestor comunități din proprietăți, imobile, taxe, subvenții"; cheltuieli ordinare pentru întreținerea cultului şi altor trebuințe. Justificarea cererii acestor date era „alcătuirea bugetului Piteştiului"[6].

Comunitatea israelită s-a eschivat de la divulgarea acestor date, pretextând desele schimbări de epitropi şi, deci, lipsa unor asemenea informații pentru epitropii nou aleşi. De asemenea, această cerere era percepută ca o imixtiune în treburile comunității evreieşti, obişnuită cu o totală autonomie. Răspunsul comunității israelite este acela că vechii epitropi, respectiv Bercu Avram şi Iosif Herdan, şi-au dat demisia, iar în martie 1866 s-au ales noi epitropi: Iosif Laiberu şi Iosif Avram, care nu aveau suficiente date pentru a fi oferite autorităților comunei urbane Piteşti.

La 9 septembrie 1866 au avut loc noi alegeri de epitropi. Majoritatea obştii israelite (45 de persoane) a ales ca epitrop pe dl. Leibu Blancu. Situația găsită de acesta nu era una de invidiat: biserica (sinagoga) datora 10.674 lei către Maer Theshelu; contractul taxei pe carne nu mai fusese respectat de opt luni; taxele plătite de comunitate erau prea mari, în comparație cu cele legale, de 12, 15, 18 parale pentru susținerea cultului.

În septembrie 1866 prefectul județului Argeş îl informează pe primarul oraşului Piteşti, Nanoescu, despre şedința Consiliului de Miniştri din 24 septembrie 1866[7] în care s-a discutat problema administrării cultului şi intereselor comunității israelite din țară. Consiliul de Miniştri a hotărât să se respecte ad-literam legea comunală din 1864 (art. 4 şi 12) care spune că *„toți locuitorii pământului, din orice religie, folosindu-se ca şi toți ceilalți locuitori ortodocşi de binefacerile instituției comunale, trebuie să contribuie ca dânşii la susținerea comunei, afară de contribuția pentru cultele respective"*[8].

Cu prilejul alegerilor de epitropi din 1867, o parte a evreilor a reclamat taxele foarte mari percepute pe carne ce trebuiau plătite hahamului[9]. Astfel, o parte a comunității evreieşti se plânge primarului în 1867 că *„Melih ceasornicarul, care îndeplinea şi funcția de cantaragiu de carne, ia 16 parale in fiecare oca de carne, deşi în contractul încheiat în acest sens se specificau 13 parale"*[10]. Primarul este informat că *„o parte din noi israeliții nu mai voim a avea un măcelar israelit"* şi că doresc ca măcelarul care aduce carne primarului (oraşului) să le aducă şi israeliților. Pentru aceasta, evreii se angajau să adauge 2-3 parale pentru fiecare oca de carne şi chiar să fie aprovizionați cu pâine de pe piața oraşului[11].

Despre disensiunile existente în rândul comunității

ționale. Pogromurile au avut loc cu complicitatea (…) autorităților guvernamentale. Desfăşurarea lor era mereu aceeaşi: o răscoală populară, animată de câțiva conducători, devasta cartierul evreiesc pe o perioadă care merge până la mai multe zile. Trupele sau poliția interveneau în general atunci când jafurile, masacrele şi violurile atingeau paroxismul (…). Evreii din Rusia au trăit într-o teroare continuă (…). Astfel, 1881 a fost un prim an îngrozitor:mii de evrei au emigrat", apud Eisenberg, Josy, *O istorie a evreilor*, Edit. Humanitas, Bucureşti, 2006, p. 290-291.

[3] DGAS, filiala Argeş, *fondul Primăria Piteşti*, ds. 9/1882-1883, f. 33.

[4] Ibidem, ds.24/1904, f.9,10.

[5] Interesantă este reacția autorităților oraşului care decid ca un mahomedan, găsit decedat pe străzile oraşului, fără posibilități materiale, să fie înmormântat în cimitirul evreiesc.

[6] DGAS, filiala Argeş, *fondul Primăria Piteşti,* ds. 10/1866, f. 1.

[7] Guvern Ion Ghica (15 iulie 1866 – 21 februarie 1867).

[8] DGAS, filiala Argeş, *fondul Primăria Piteşti,* ds. 10/1866/1871,f. 5.

[9] Haham – persoană însărcinată cu tăierea ritualică a vitelor şi a păsărilor la mozaici; rabin.

[10] DGAS, filiala Argeş, *fondul Primăria Piteşti*, ds. 10/1866/1871,f. 25.

[11] Ibidem.

ebraice piteştene, primarul oraşului din acea vreme îl informează, la 9 iunie 1867, pe ministrul de interne, respectiv I.C. Brătianu că în localitate sunt doi epitropi ai comunităţii israelite care nu sunt recunoscuţi de autoritatea comunală şi nici de o parte din reprezentanţii israeliţilor. Ceea ce li se reproşa acestor epitropi erau taxele foarte mari pe carnea consumată de israeliţi. Primarul avea şi soluţii pentru atenuarea divergenţelor, şi anume: alegerea de noi epitropi conform legilor comunale, desfiinţarea taxelor suplimentare asupra cărnii, aprovizionarea comunităţii de la măcelarul oraşului. Ca pedeapsă pentru că reprezentanţii evreilor au refuzat să depună socotelile despre veniturile şi cheltuielile sinagogii de la 1864 până la 1866, primarul decidea închiderea celor două şcoli israelite. În locul epitropilor Leibu Blancu şi Iosif Leiber au fost aleşi de către o facţiune a comunităţii ebraice noi epitropi, Mihail Goldiştain (sic!) şi Marcu Crim, „neguţători bătrâni şi oneşti din rândul comunităţii israelite”[12], alegere care se bucura şi de acordul primarului.

Referitor la bugetul pe 1866, în 1867, evreii îl informează pe primar că nu pot da informaţii pentru că fostul epitrop Leibu Blancu a plecat din localitate la 27 iunie 1867. Pentru că datele despre buget întârziau primarul oraşului Piteşti s-a adresat procurorului local reclamându-i pe foştii epitropi ai sinagogii, Leibu Blancu şi Iosif Leibăr pentru că, până la 1 iulie 1867 nu s-au supus dispoziţiilor legii comunale.

Reacţia evreilor este plângerea comunităţii israelite către prefect la 28.VI.1867[13]. În reclamaţia semnată de 27 de reprezentanţi ai comunităţii israelite se arată că cei doi epitropi, Leibu Blancu şi Iosif Leiber, nerecunoscuţi de primar, sunt legitimi, pentru că sunt aleşi *„după vechiul obicei”,* numai dintre coreligionari şi împotriva lor nu s-au înregistrat plângeri în interiorul comunităţii. Documentul citat îl acuză pe Rădulescu, *„poprind pedagogi ce avem pentru copiii noştri, ordonând măcelarilor a nu ne da carne şi voind chiar a numi de la sine epitropi”*[14]. Pentru comunitatea israelită, darea de seamă asupra bugetului comunităţii era o imixtiune clară în chestiuni care nu priveau autorităţile locale: *„cultul mozaic fiind totdeauna tolerat în România, iar israeliţii din această comună formează o singură familie ce se adună şi îşi impune singură o oarecare contribuţie, spre asigurarea cheltuielilor necesare în întreţinerea cultului lor”.*[15] Ajutorul de primar era acuzat că *„a găsit în lege sau obicei dreptul de a se amesteca în aceste afaceri”.*

Prefectul precizează că nici prin legea comunală, nici printr-o altă lege specială *„nu se lasă guvernului dreptul de a se interveni în regularea contribuţiunilor pentru susţinerea cultelor străine sau alegerea de epitropii, hahami, etc.”*, şi decidea, prin articolul 3: *„pentru susţinerea templelor, şcoalelor şi spitalelor ce israeliţii au înfiinţat să rămâie cu desăvârşire liberi a face oricum vor voi, fără nici un amestec al guvernului, decât când s-ar ivi cazuri contrarii legilor în vigoare”*[16].

Memoriul comunităţii evreieşti din Piteşti către prefectul oraşului conţinea şi câteva soluţii: *„să binevoiţi a ordona ca dl. locţiitor de primar să ne lase nesupăraţi şi fără a se amesteca în afacerile cultului nostru”*[17]. *„Un asemenea amestec*, se specifica în continuare, *din partea autorităţii comunale – care este chemată a păzi ordinea şi a face să se respecte legea – ar avea drept consecinţă încurajarea acelora care, în simplitatea lor, au ajuns a crede că suntem în veacurile trecute ale persecuţiunii oficiale a cultelor necreştine”*[18]. Această declaraţie denotă că liderii evreilor din Piteşti erau la curent cu principiile mişcării sioniste europene şi cu dezbaterile care aveau loc în societatea românească şi în rândul puterilor garante referitoare la *„chestiunea evreiască”*[19].

Decizia prefectului judeţului Argeş, pentru a calma spiritele, a fost aceea de a organiza de noi alegeri de epitropi, *„în toată libertatea”* şi să se fixeze de către primar o dată pentru alegeri la care să fie invitată, *„cu toba şi prin scris”*, *„toată obştea evreiască din oraş”*[20].

Alegerile au fost anunţate la 28 august 1867 şi s-au organizat în localul primăriei din Piteşti. Şi aceste alegeri vor fi însă contestate de o parte a comunităţii evreieşti. Argumentele acestei contestaţii erau: ziua de 2 septembrie 1867 a fost sâmbăta, zi respectată ca sărbătoare de către evrei, era Sabatul. Alt argument era acela că foarte mulţi evrei au fost la târg la Râureni şi nu au putut participa. Astfel recunoaşterea epitropilor aleşi la 2 septembrie 1867 a fost un alt motiv de discordie între israeliţii din oraş: o facţiune sprijinea epitropii aleşi, iar alta dorea noi alegeri.

Cea mai serioasă tulburare a liniştii comunităţii evreieşti din oraş din epoca studiată se pare că a fost revolta din 4 septembrie 1867 din piaţa Sf. Nicolae. Revolta a fost cauzată de faptul că hahamul desemnat de primar, pe numele său Naftul, a refuzat să taie carnea necesară comunităţii şi să o vândă la preţul obişnuit pe piaţa oraşului, deci fără taxe suplimentare. În urma anchetei întreprinse de primărie, hahamul Naftul a declarat poliţistului oraşului: *„doar Leibu Blancu şi Iosif Leiberu, epitropii, au legea să taie carnea şi toţi israeliţii să meargă la dânşii să cumpere carne cum se vor putea învoi”*[21]. Hahamul preciza că cei doi sunt *„mai marii comunităţii”* lor, *„la care trebuie să se supuie toţi, fără să cunoască altă autoritate”*[22]. Cei doi conducători ai comunităţii israelite din oraş – Leibu Blancu şi Iosif Leiberu -, se spune în raportul poliţistului care anchetase cauzele revoltei din piaţa Sf. Nicolae, *„fac propagandă că au să puie în lanţuri pe toţi care nu se supun lor, fiind vagabonzi, pentru că nici capul comuniunii nu poate avea asupra lor vreo autoritate”.*

Pentru stingerea conflictului, prefectul Viişoreanu cere primarului la 12 septembrie 1867 organizarea de noi alegeri pentru epitropii sinagogii, în locul celor aleşi pe 2 septembrie 1867[23]şi care erau contestaţi de o parte a comunităţii. Un număr mare de evrei cere organizarea de noi alegeri pentru 17 septembrie 1867 şi cer ca la acestea să participe şi poliţistul. Această cerere poartă 63 de semnături autentice[24].

Prefectul casează alegerile din 2 septembrie 1867 pentru următoarele motive: timpul organizării a fost prea scurt şi

[12] Ibidem.
[13] Ibidem, f. 49.
[14] Ibidem.
[15] Ibidem.
[16] Ibidem.
[17] Ibidem.
[18] Ibidem.
[19] „Chestiunea evreiască” o constituia problema egalităţii evreilor cu locuitorii aparţinând cultelor creştine
(prin articolul 7 al Constituţiei din 1866 se acorda dreptul de împământenire doar creştinilor).
[20] DGAS, filiala Argeş, *fondul Primăria Piteşti*, ds. 10/1866/1871, f. 53.
[21] Ibidem.
[22] Ibidem.
[23]Ibidem, f. 86.
[24] Ibidem, f. 90.

ca urmare publicitate insuficientă; ziua a fost sâmbătă; mulți evrei plecați la târg la Râureni; cei care au protestat împotriva alegerilor (63 de persoane) au fost într-un număr îndoit față de cei prezenți la alegeri; alegătorii precedenți nu îndeplineau condițiile cerute (contribuabili şi domiciliați în oraş); alegerile s-au făcut la Casa comunală (primărie) şi nu la sinagogă. Pentru aceste motive duminică 17 septembrie 1867 erau organizate alte alegeri în sinagogă[25]. Starea sinagogii era deplorabilă la 16 septembrie 1867, conform constatărilor ofițerului stării civile şi hahamului israelit: în sălile de rugăciune plouă, iar jgheaburile sunt căzute[26].

La alegerile din 17 septembrie 1867 s-au adunat 53 de persoane cu drept de alegători din totalul celor 85 care dețineau acest drept. În dosarele primăriei Piteşti se păstrează procesul-verbal de alegere a epitropilor sinagogii israelite pe termen de doi ani, din 17 septembrie 1867[27].

Din zece propuneri, epitropii aleşi au fost Leibu Blancu şi Iosif Leiberu, cu următoarele atribuții: respectarea legilor, a articolelor 71 şi 13 din legea comunală, precum şi respectarea ordinului ministrului de interne de a preda consiliului comunal situația socotelilor sinagogii. Cei doi lideri sunt recunoscuți în funcție de către prefect pe 20 septembrie 1867[28].

Nici aceste alegeri nu aduc liniştea în comunitatea evreiască. La 26 septembrie 1867, M. Goldiştain, epitrop agreat de primar alcătuieşte o reclamație către domn împotriva epitropilor comunității evreieşti pentru că: *„îi asupresc cu taxe grele asupra cărnii, pentru acoperirea bisericii pe care au făcut-o monopolul dumnealor şi rudelor dumnealor”*[29] pe cei mai mulți dintre coreligionarii lor.

Alte neînțelegeri sunt cele legate de prețul cărnii. Vechiul contract asupra taxelor fusese încheiat la 4 martie 1867 şi era subscris de 35 de israeliți. Acest contract prevedea arendarea taxei asupra cărnii lui Iosif Leiberu pe timp de doi ani, taxă de 235 galbeni pe care acesta o plătea epitropiei. Din aceştia, 31 pe săptămână se alocau dascălului. Taxele erau pentru fiecare *oca* de carne: pentru *miel* 30 parale; pentru *curcan* 37 parale; pentru *gâscă* 28 parale; iar pentru *găină* şi *rață* 15 parale, taxe considerate prea mari.

În sfârşit, pentru anul 1868 comunitatea israelită depune Bugetul de venituri şi cheltuieli al Bisericii Israelite din Piteşti[30]. Veniturile erau: „capitalul ales din 1867 – 3000 lei; venituri la Sărbătoarea Anului Nou – 2500 lei; chiria băii, a casei şi a bisericii vechi – 331 lei”[31]. Veniturile erau de 5831 lei. Cheltuielile se ridicau la 3564 lei şi erau constituite de: leafa hahamului -31 lei/săptămână (hahamul avea obligația a tăia carne şi păsări pentru adepții cultului mozaic) – total 1664 lei; cântăreți bărbați – 300 lei; leafa ceauşului[32]– 300 lei; încălzirea *bisericii* cu lemne – 100; reparații şi un zid – 1200 lei. Aşadar profitul era de 2.267 lei.

La 17/29 septembrie 1871 se organizează alegeri de noi epitropi pentru comunitatea israelită din Piteşti. Alegerile sunt determinate de demisia la 31 iulie 1871 a lui Leibu Blanc, din cauza „interesului familial”; cel de-al doilea epitrop, Iosef Laiberu, fusese demis de comunitate pentru că „adesea au dat obştii ocazii de nemulțumire, lăsând interesele ei în paralizie, atât obştea, cât şi sinagoga suferă din neglijența lui”.[33] Noii epitropi aleşi au fost Avram Blanc şi Aizică Şemberg (sic!), cu scopul de a administra toate necesitățile obştii, atât venituri cât şi cheltuieli. Avram Blanc era prim epitrop. Totodată s-a ales şi un comitet de cinci persoane. Procesul verbal prezentat primarului oraşului Piteşti era semnat de 53 de persoane.

Nici nu s-au ales bine cei doi epitropi la 17 septembrie 1871, că, în zilele următoare, la 27 septembrie 1871, o altă facțiune evreiască, formată din 46 de persoane, reclamă primarului oraşului Piteşti ilegalitatea alegerilor anterioare şi contestă taxa pe carne[34]. Se arată că *„sunt câțiva ani de zile de când obştea israelită, cu destul sacrificiu, a ridicat un templu (Biserică de rugăciune) şi pentru susținerea si plata banilor împrumutați la facerea ei s-a pus o taxă mai mare a supra cărnii de mâncare, condiționat ca, după achitarea datoriei, sa se renunțe la taxă”*[35].

Vechii epitropi (Leibu Blancu şi Iosif Leiber) *„s-au supus instrucțiunile date de primărie şi au achitat Biserica de datorie şi a rămas şi un capital”*. Semnatarii nu recunosc alegerea lui Avram Blanc şi Aizică Şemberg (sic!), pentru că *„nu li s-a anunțat nimic; ei ştiu că au semnat într-o hârtie cu care umblau dumnealor şi li s-a spus că voiesc desființarea taxelor despre carne, după care s-au numit epitropi Avram Blanc şi Aizică Şemberg”*[36].

Taxa nu s-a desființat, ba chiar noii epitropi „doresc să-i mai adauge câteva parale la oca pentru a înființa o şcoală în care copii să învețe limba germană si alte limbi străine”[37]. Semnatarii protestează „cu stăruință” şi cer organizarea de noi alegeri, de către toată obştea israelită. De aceea *„cer desființarea taxei asupra cărnii, căi astăzi biserica este achitată de datorie, are şi ceva capital, care, în unire cu veniturile ce mai are înlăuntrul ei poate susține cheltuielile pe fiecare an”*[38]. În ceea ce priveşte proiectul şcolii, se spune, „despre şcoală – n-avem trebuință, pe câtă vreme avem şcoalele primare unde, ca şi contribuabili, atât ai fiscului, cât şi ai comunei, nu suntem excluşi de legea instrucțiunii publice a nu ne da copiii la învățătură da carte, care este obligatoriu supusă de lege”[39]. Printre semnatarii acestei plângeri sunt şi foşti epitropi, precum Iosef Leiber ş.a.

Cele două facțiuni israelite au fost conciliate de Zamfir Constantin, consilier comunal şi locțiitor al primarului oraşului Piteşti. Acesta a recunoscut în funcție pe cei doi epitropi, Avram Blanc şi Aizică Şemberg, şi le-a interzis să crească taxa pe carne fără acordul majorității obştii[40].

(va urma)

[25] Ibidem, f. 96.
[26] Ibidem, f. 109.
[27] Ibidem, f. 110.
[28] Ibidem, f. 128.
[29] Ibidem, f. 141.
[30] Ibidem, f. 209.
[31] Ibidem.
[32] Ceauş – servitor într-o sinagogă.
[33] DGAS, filiala Argeş, *fondul Primăria Piteşti*, ds. 10/1866/1871, f. 289.
[34] Ibidem, f. 293.
[35] Ibidem.
[36] Ibidem.
[37] Ibidem.
[38] Ibidem.
[39] Ibidem.
[40] Ibidem, f. 296.

Marele crah bursier din anul 1929 şi urmările acestuia
85 de ani de la criza economică din 1929-1933

notar stagiar Narcis-Viorel DANCIU

„Nesăbuiţii nebuni pierd mai întâi pentru că merită să piardă, iar bărbaţii grijulii şi înţelepţi pierd mai târziu pentru că un cutremur global nu face selecţii." (Edwin Lefevre)

„Înţelepţi vor fi acei investitori care scapă de datorii si se pregătesc de furtună". (Roger W. Babson)

Primul Război Mondial a dus la ruinarea economiilor europene şi la o generarea gradului de protecţionism al naţiunilor care trebuie să îşi achite datoriile de război. Începând cu anul 1918, Europa începe să îşi revină treptat după acest acest mare conflict. Afectate de război şi aflate în imposibilitatea de a-şi plăti datoriile, cele mai multe state apelează la împrumuturi pentru a plăti datoriile de război, care erau în mare parte sume de bani împrumutate de la alţi creditori americani.[1]

Peste ocean, în Statele Unite ale Americii, economia evolua normal, nefiind afectată de războiul care tocmai măcinase profund principalele economii concurente. Cu un export constant şi o creştere a producţiei şi a veniturilor populaţiei, părea o nouă eră de dezvoltare în economia americană. Bursa de Valori este considerată indicatorul de sănătate al unei economii, iar cu o economie precum cea a Statelor Unite, optimismul era, evident, reflectat în preţurile acţiunilor de pe Wall Street. Dezvoltarea economică a dus la formarea unei societăţi de consum opulente care, încrezătoare în evoluţia economiei şi a preţurilor acţiunilor a considerat că achiziţionarea de acţiuni reprezenta o metodă rapidă de a se îmbogăţi.

Începând cu anul 1926 ia naştere un boom speculativ. Atraşi de perspectiva unor câştiguri rapide şi încurajaţi de politica banilor ieftini oferiţi de bănci precum şi de lipsa reglementării pieţelor financiare, speculatorii ajunseseră să reprezinte aproximativ 6% din populaţia americană. În trei ani sumele alocate pentru astfel de operaţiuni au crescut de la 2,5 miliarde de dolari în 1926 la 6 miliarde de dolari în 1929.[2]

Datorită acestei evoluţii rapide, noi companii erau înfiinţate pentru a atrage sume importante de bani de la populaţie prin subscrierea de noi acţiuni. Fragilitatea sistemului avea să se evidenţieze în curând. Semnele unei prăbuşiri iminente erau discrete dar nu inexistente. Din anul 1918 se instalează inflaţia. Majoritatea ţărilor sunt lipsite de bani, scăderea preţurilor agricole îi loveşte pe fermieri iar progresele industriale generează un şomaj masiv. În Statele Unite piaţa imobiliară dă semne de criză începând cu anul 1926 iar cea de automobile la începutul anului 1929[3]. Menţionând anterior faptul că bursa de valori reprezintă un indicator al economiei, subliniem faptul că asemenea derapaje subtile nu puteau trece neobservate. Scăderea profitului obţinut din dividende i-a alertat pe unii investitori care şi-au redus expunerile pe acţiuni înainte de a fi prea târziu. Au existat şi voci care au anunţat căderea, precum Roger W. Babson sau Paul Warburg. Ultimul chiar a menţionat cu un an înainte că „orgia speculaţiilor fără restricţii (…) va aduce o criză generală care va implica întreaga ţară".[4]

Începând cu luna septembrie a anului 1929, preţurile acţiunilor au început să scadă. Holding-ul englez Hatry, care exporta brevetele Photomaton intră în faliment, provocând panică printre rândurile investitorilor[5]. În octombrie toate acţiunile urmează un trend descendent. Investitorii trec de la alarmă la panică. Pe 23 octombrie s-au vândut 2.500.000 de acţiuni. Datorită faptului că oferta depăşeşte cererea preţul acţiunilor scade. Ziua următoare, cunoscută şi sub denumirea de Joia neagră, aproximativ 13.000.000 de acţiuni sunt vândute. Principalele cinci bănci ale ţării intervin pentru a atenua scăderea acţiunilor, cumpărând in decurs de cinci minute acţiuni în valoare de peste 30.000.000 de dolari[6]. Această intervenţie nu durează decât până luni, când bancile se gasesc in imposibilitatea de a mai susţine cursul. Marţi, 16.000.000 de acţiuni sunt date spre vânzare,unele acţiuni fiind vândute la preţul de un dolar per acţiune. În 22 de zile indicele Dow Jones[7] scade cu 40%. După prăbuşire, potopul. Debitorii care se bazau pe câştigurile bursiere pentru a-şi acoperi împrumuturile intră în colaps iar creditorii care au acceptat acţiuni în schimbul datoriei dau faliment. Speculatorii, fie ei mari sau mici, se trezesc ruinaţi. Rata sinuciderilor creşte, înregistrându-se 12 sinucideri, deseori persoanele aruncându-se de la fereastră. Se povesteşte că la Waldorf Astoria, cel mai luxos hotel din New York, clienţii erau întrebaţi cu privire la scopul pentru care cer camere: pentru a dormi sau pentru a se arunca pe geam? Întreaga situaţie este descrisă de istoricul american John K. Galbraith drept „o încăierare nebună şi nestăpânită de a vinde,o teamă oarbă şi fără milă"[8].

Însă scăderea preţurilor acţiunilor nu a reprezentat sfârşitul. Magazinele şi fabricile, afectate direct sau indirect de criză, au dat faliment deoarece bancile cereau înapoierea împrumuturilor acordate. Efectul a fost unul devastator. Închiderea unităţilor comerciale sau de producţie a ridicat numărul şomerilor la 13.000.000 de persoane[9].

După criza bursieră, Statele Unite au fost cuprinse de o

[1] Arborele Lumii, *Istorie universală,Marele crah financiar*, p. 253.
[2] Carp Cornel, *Marea criză economică din anii 1929-1933*, Revista *Restituiri*, Nr. 3 (22) din 2011, p.4.
[3] Istoria Lumii de la origini şi până în prezent, *Joia neagră*, Editura Olimp, Bucureşti, 2000, p. 522.
[4] Fisher Kenneth, *100 de personalităţi care au schimbat piaţa*, Bucureşti, Editura Injoy Books, p. 246.
[5] Carp Cornel, *op.cit.*, p.4.
[6] Istoria Lumii de la origini şi până în prezent, *op.cit.*, pag 522.
[7] Indicele Dow Jones,dupa numele fondatorilor Charles Dow şi Edward Jones, reprezintă precursorul actualului indice Dow Indusrial. Este format dintr-un număr de 65 de acţiuni cotate la Bursa de Valori din New York. Poate da uneori o imagine inexactă a pieţei. A se vedea în acest sens Thomas Gordon, Morgan-Witts Max, *Wall Street. Istoria crahului din 1929*, Editura Litera, Bucureşti, 2011, p. 54.
[8] Istoria Lumii de la origini şi până în prezent, *op.cit.*, pag 522.
[9] Arborele Lumii, *op.cit.*, p. 254.

masivă panică bancară care a dus la falimentul a peste 9000 de bănci. Această turbulenţă a sistemului financiar a contribuit la agravarea crizei, şomajul ajungând la 25% Cum băncile au dispărut de pe piaţă, aceeaşi soartă au avut-o şi afacerile care se bazau pe credite pentru a-şi continua activitatea[10]. Ce măsură au luat aceste instituţii? Răspunsul este simplu, au redus personalul, accentuând rata şomajului.

Peste Ocean, nimeni nu părea interesat de situaţia din Statele Unite. Majoritatea ţărilor europene, cu excepţia Elveţiei, erau prea preocupate de situaţia internă pentru a observa dezastrul pe care urmau să îl trăiască. În spaţiul sovietic Stalin era prea preocupat să îşi elimine adversarii politici, în special pe Troţki, pe care dorea să il exileze în Turcia. În Iugoslavia situaţia politică era nefavorabilă luării unor măsuri, deoarece regele Alexandru I se proclamase dictator . Italia se confrunta cu probleme în domeniul agriculturii şi al industriei, iar în plan financiar ţara se confrunta cu o inflaţie galopantă. La Bursa de Valori de la Milano paritatea liră-dolar ajunsese la 19,07 lire pentru un dolar[11]. În Spania oamenii erau mult mai interesaţi de soarta taurilor din arenă decât de situaţia generală a economiei. În spaţiul german situaţia era tensionată. Austria era sfâşiată de lupte interne iar Germania îşi revenea după un conflict mondial devastator, fiind obligată să plătească pe deasupra şi datorii de război. Numai Franţa părea să îşi permită să privească cu indiferenţă ce se întâmpla la New York. Bugetul francez era bine echilibrat,exporturile erau excedentare, şomajul era scăzut iar din punct de vedere al rezervelor de aur, Franţa ocupa poziţia a doua în lume[12].

Între timp situaţia din Statele Unite evoluează din rău în mai rău. Preşedintele Herbert Hoover încearcă să menţină situaţia sub control, dau nu poate să tină sub control şi mulţimea panicată, care ia cu asalt băncile pentru a-şi lichida depozitele. Evident, un asemenea asalt nu putea rămâne fără efect. Ia astfel naştere o criză bancară. În noiembrie 1930 un număr de aproximativ 256 de bănci dau faliment. Până în decembrie încă 352 de bănci sunt nevoite să îşi înceteze activitatea. Cel mai mare faliment din această perioadă este reprezentat de falimentul Băncii Bank Of U.S,cea mai mare bancă din punct de vedere al depozitelor[13]. Criza devine sistemică, afectează fiecare ramură a economiei. Producţia şi consumul scad, ceea ce duce inevitabil la noi falimente. Se estimează că peste 22.000 de întreprinderi dau faliment numai în 1929, 26.000 în 1930 şi peste 28.000 în 1931. Pe plan politic era nevoie de o schimbare profundă. Este ales democratul Franklin D. Roosevelt, care impune o intervenţie a statului în economie şi o planificare economică, cunoscută şi sub numele de New Deal[14]. Din acest moment criza devine globală.

U.R.S.S rămâne imună la criza mondială nu datorită sistemului consolidat al economiei ci datorită izolării de schimburile economice internaţionale. Sistemul socialist al planificării economice precum şi modul de repartiţie al muncii au asigurat statului sovietic o imunitate sporită la şocul crizei[15].

În spaţiul german, prima victimă a crizei devine Austria. La data de 31 mai 1931, cea mai mare bancă privată din Austria, Kreditanstalt îşi declară falimentul. Germania a profitat de capitalurile de capitalurile de pe Wall Street pentru a-şi plăti datoriile de război şi pentru a finanţa proiecte de reconstrucţie. Imediat după crah, valul de fonduri s-a oprit. La scurt timp, întreprinderile dau faliment. Şomajul ia proporţii, se estimează un număr de 2,5 milioane de şomeri, iar banii devin atât de rari încât bancherii sunt dispuşi să ofere o dobândă de 8,5%. Sistemul bancar se izolează. Industria se prăbuşeşte, iar planurile industriaşilor de fuziune ale companiilor germane cu instituţii străine se anulează. Printre aceştia se număra şi Willy Messerschmitt care intenţiona să îşi fuzioneze compania cu Eastern Aircraft Corporation. Pe fondul acestor probleme, discursurile care incită la violenţă câştigă credibilitate[16].

În Franţa situaţia internaţională nu a produs pagube imediate. Dimpotrivă, Franţa a avut de câştigat. Capitalurile se mutau de la New York sau Londra la Paris iar companiile se înmulţeau. Numai în anul 1929 au fost înfiinţate 483 de noi societăţi anonime, fiecare cu un capital de peste un milion de franci.[17] Dar situaţia nu avea să dureze. Deprecierile rapide ale principalelor valute europene, în special a lirei, avea să aducă în final criza pe teritoriu francez.

În ceea ce priveşte Marea Britanie, Bursa londoneză nu putea putea să reziste prea mult. În primul rând, bursa era încă fragilă după prăbuşirea Hatry iar în al doilea rând bursa londoneză era principala piaţă unde se tranzacţionau valorile americane. Având în vedere întinderea teritorială a Imperiului britanic, coloniile au reacţionat diferit la criză. În India, funcţionarii şi familiile bogate si-au mutat activele la Bursa de la Shanghai. În Africa de Sud criza a lovit în mod indirect. Bursa de la Johannesburg era stabilă iar ţara era cea mai mare producătoare de aur din lume însă începând cu anul 1931 Marea Britanie ca si alte ţări au abandonat etalonul aur din sistemele lor monetare. Consecinţele pentru Africa de Sud au fost devastatoare. În Australia, bugetul se baza pe aporturi de capitaluri străine şi pe exporturi, în special de lână şi grâu. Lipsa aporturilor de capitaluri străine, precum şi prăbuşirea preţurilor la lână şi grâu au împins ţara în recesiune. În Noua Zeelandă criza nu a produs niciun efect, deoarece populaţia trăia exclusiv din agricultură.[18] În Canada, valoarea produsului intern brut scade cu o treime în perioada 1929-1933. Fiind un mare exportator de materii prime, Canada suferă în primul rând datorită recesiunii şi a măsurilor protecţioniste. O nouă lovitură urma să vină din partea supraproducţi-

[10] Stiglitz E. Joseph, Walsh E. Carl, *Economie*, Editura Economică, Bucureşti, 2005, p. 370.
[11] Gordon Thomas, Morgan-Witts Max, *op.cit.*, p. 54-55.
[12] *Ibidem.*, p. 56.
[13] Heffernan Shelagh, *Modern Banking*, Editura John Wiley & Sons, ISBN 0-470-09500-8, p.360.
[14] Istoria Lumii de la origini şi până în prezent, *op.cit.*, pag 523.
[15] Carp Cornel, *op.cit.*, p.5.
[16] Gordon Thomas, Morgan-Witts Max, *op.cit.*, p. 520.
[17] *Ibidem.*
[18] Gordon Thomas, Morgan-Witts Max, *op.cit.*, p. 524-525.

ei care duce la scăderea masivă a prețurilor. Exportatorii sunt primii afectați. Prețul culturilor cerealiere care erau exportate în Marea Britanie, principalul importator, scade cu două treimi. Scăderea prețurilor dar şi a puterii de cumpărare afectează industria atât direct, prin închiderea sau sistarea întreprinderilor, cât şi indirect prin scăderea volumului de bunuri vândute, datorită scăderii veniturilor clienților. Pe fondul acestor probleme, şomajul creşte rapid, mai ales în rândurile muncitorilor şi a funcționarilor . Oamenii se văd în imposibilitatea de a-şi plăti impozitele şi prin urmare îşi pierd casele. Tensiunile din planul economic se extind în planul politic. Măsurile partidului Commonwealth Cooperative Federation, care propune naționalizarea marilor întreprinderi, atrage simpatia muncitorilor şi agricultorilor[19].

În România, criza economică s-a repercutat negativ asupra întregii economii româneşti. Trebuie menționat faptul că economia României a cunoscut trei etape. Prima etapă (1923-1929) constă într-o perioadă de stabilizare a capitalismului, când se creează sau se măresc mai multe întreprinderi, fapt ce duce la îmbunătățirea economiei. A doua etapă (1929-1933) reprezintă perioada de criză, perioadă în care prețul produselor, în special al celor agricole, scade catastrofal. Numai construcțiile urbane sunt mai active. Cea de-a treia etapă (1933-1939) constă în procesul de industrializare.[20]

Anterior crizei, economia română era stabilă. Principala ramură a economiei era agricultura. Pentru a dezvolta şi mai mult această ramură au fost luate măsuri legislative, precum modificarea articolului 19 din Constituție urmată de emiterea unor decrete-legi pentru expropriere. Efectul a constat în exproprierea a 5.812.200 de hectare arabile, păşuni, fânețe, adică 66% din marea proprietate de peste 100 de hectare. De această măsură au beneficiat 1,4 milioane de gospodării țărăneşti.[21] Productivitatea agricolă se afla însă pe un plan ascendent, crescând de la 7 milioane de tone în 1924 la 9 milioane de tone în 1929[22] iar exporturile agricole creşteau.

Industria a cunoscut şi ea o dezvoltare puternică în perioada 1921-1927. Prioritate au avut extracțiile de cărbune şi petrol. Astfel, producția de cărbune a crescut de la 2.500.000 de tone în 1923 la 3000.000 de tone în 1928 iar producția de petrol era asigurată de 60 de rafinării[23] . Industria metalurgică a progresat cel mai mult, fiind înființate noi întreprinderi mari precum I.A.R (Industria Aeronautică Română) Braşov, Malaxa-Bucureşti şi uzinele Copşa mică-Cugir, şi altele[24]. Industria constructoare de maşini era cu totul neînsemnată, ramura reprezentând doar 1,6% din totalul producției.[25]

Sistemul bancar a cunoscut şi el o dezvoltare sensibilă. Numărul băncilor creşte de la 683 în 1922, la 1128 în 1928. În 1924 se înființează Societatea Națională de Credit Industrial, care, alături de Banca Românească, Banca Marmorosch-Blanck şi Banca Națională a României, finanțează numeroasele întreprinderi.[26] Pe fondul finanțării industria a cunoscut o dezvoltare puternică. În anul 1924, Societatea Națională de Credit Industrial finanța 6% din totalul întreprinderilor mari care aveau o producție de 21% din valoarea producției. În 1928, Societatea finanța 12% din întreprinderile a căror producție reprezenta 30,8% din total Banca națională acorda împrumuturi prin intermediul Societății de Credit industrial. În 1928, volumul creditelor acordate industriei de Banca națională reprezenta 32% din portofoliul ei.[27]

Primele semne ale crizei apar în anul 1928. Având în vedere că agricultura reprezenta principala ramură a economiei, aceasta a fost cel mai grav afectată. Efectul imediat a constat în scăderea suprafeței cultivate şi a scăderii prețului produselor agricole. Țărănimea, înglobată în datorii, se vede silită să înstrăineze silit numeroase loturi de pământ. În scopul atenuării şi a refacerii acestei ramuri au fost luate numeroase măsuri legislative, precum încurajarea învățământului agricol, exportul de cereale, conversiunea datoriilor agricole (1932-1933), precum şi legea asanării datoriilor agricole din acelaşi an[28]. În vederea susținerii exportului de cereale, amintim că până în anul 1927 statul român a promovat o politică de taxe de export ridicate, pentru a păstra în țară o cantitate cât mai mare de produse agricole la prețuri reduse dar, aflat în fața crizei, statul se vede nevoit să ia noi măsuri. Astfel se promovează exportul masiv de cereale, politică denumită şi „valorificarea produselor agricole", politică practicată sub trei sisteme: sistemul primelor de export, sistemul statului cumpărător şi un sistem combinat din primele două.[29] . În privința exportului de animale şi produse animale, moşierii şi exportatorii s-au grupat în sindicate pentru a putea obține prețuri şi condiții avantajoase.[30]

În ceea ce priveşte industria, primele semne apar în anul 1928. Supraproducția îşi face simțită prezența în industria românească. Începând cu anul 1929 criza loveşte

---

[19] Linteau Paul-André, *Istoria Canadei*, Editura Corint, Bucureşti, 2006, p. 112-115.

[20] Giurescu C. Constantin, Giurescu C. Dinu, *Scurtă istorie a românilor*, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1977, p.276-277.

[21] Manea Mihai, Teodorescu Bogdan, *Istoria românilor de la 1821 până la 1989*, Editura Didactică şi pedagogică, Bucureşti, 1995, p.239.

[22] *Idem.*

[23] Între 1925 şi 1927, societățile petroliere *Unirea, Creditul minier, Concordia-Sirius, Româno-Americana, Petrolul Românesc, Astra Română* şi *Steaua Română* controlau 79% din producția țării. A se vedea în acest sens Manea Mihai, Teodorescu Bogdan, *op.cit.*, p. 240.

[24] Puia Ilie, *Relațiile externe ale României în perioada interbelică*, Editua Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti 1982, p. 73.

[25] Lupu M.A, *Studii privind dezvoltarea economiei României în perioada capitalismului*, în Studii şi cercetări economice, 1967, p. 321.

[26] Giurescu C. Constantin, Giurescu C. Dinu, *op.cit., p.279.*

[27] Puia Ilie, *op.cit.*, p. 73.

[28] Manea Mihai, Teodorescu Bogdan, *op.cit.*, p. 240.

[29] Tatos I.I, *Valorificarea produselor agricole 1919-1939*, Bucureşti, 1946, p. 8.

[30] Puia Ilie, *op.cit.*, p. 108.

puternic în industrie. Producția scade iar prețurile produselor industriale urmează același trend. Singura ramură a industriei care continuă să supraviețuiască este industria petrolieră. Concomitent, exportul de produse petroliere crește de la 3 milioane la 5 milioane de tone între 1929 și 1933. Se estimează că aproximativ 10.000 de întreprinderi au fost declarate falimentare în această perioadă.[31]

Sistemul bancar românesc, fiind unul firav, a resimțit puternic șocul crizei. Cele mai afectate bănci au fost cele populare, comerciale dar și unele bănci mari. Numărul băncilor populare a scăzut de la 4.743 în 1928 la 4.577 în 1933 iar cel al băncilor comerciale de la 1.122 în 1928 la 893 în 1933.[32] Criza bancară a avut un impact puternic și datorită condițiilor în care s-au acordat creditele. Urmarea crizei bancare a constat (indirect) în prima lege bancară, ce a avut drept efect introducerea comerțului de bancă sub controlul Băncii Naționale și a unui Consiliu Superior Bancar alcătuit din guvernatorul BNR, un delegat dintre administratorii BNR, trei delegați ai Ministerului Finanțelor, un delegat al Consiliului Superior Economic, doi delegați ai Ministerului Justiției, profesorul de Monedă, credit și schimb de la Academia de Înalte Studii Comerciale din București și trei delegați ai Asociației Băncilor Române. Deciziile consiliului erau definitive și executorii, fiind supuse numai recursului în fața Înaltei Curți de Casație și Justiție.[33]

Pe plan fiscal s-a procedat la sporirea taxelor de consumație. La 1 aprilie 1934 impozitul global a fost înlocuit cu unul de supracotă, care se percepea la sursă, simplificându-se modalitatea de impunere.[34]

În vederea stabilizării finanțelor, statul a apelat la împrumuturi externe în luna februarie a anului 1929. Pentru garantarea rambursabilității sale, statul a concesionat la 1 iulie fabrica de chibrituri către o firmă suedeză, Svenska Tradsticke Aktiobolaget. Trei noi împrumuturi au fost contractate în perioada 1930-1932. Primul a fost stabilit în anul 1930 cu societatea comercială americane International Telephone and Telegraph Corporation și a fost urmat de concesionarea pe zece ani a liniilor telefonice. Al doilea împrumut a fost semnat cu Banque de Paris et Pays-Bas și alte bănci și reprezenta un împrumut de dezvoltare în valoare de 53 de milioane de dolari SUA, fiind condiționat de concesionarea către o societate suedeză a refacerii și construcției de șosele. Ultimul împrumut a fost semnat în 1932 și avea o valoare de 75 de milioane de franci elvețieni pentru acoperirea în devize a leilor intrați în circulație.[35]

Toate aceste împrumuturi deschid calea instaurării unui control străin asupra finanțelor României, control confirmat în ianuarie 1933 prin Planul de la Geneva, ce urma să reglementeze problema datoriei externe a României.[36] Referitor la datoria externă a României, aceasta înregistrează o scădere de la 141 de miliarde de lei în 1933 la 80 de miliarde de lei în 1935, iar apoi la aproximativ 63 de miliarde de lei în 1941, adică o scădere cu aproximativ 45% din datoria statului din anul 1933.[37]

Pe plan social au loc revolte, greve, precum cele de la Lupeni (august 1929), București și Valea Prahovei (1932-2933). Autoritățile au recurs la armată, a cărei intervenție, provocată de agitatori comuniști care au acționat din motive mai degrabă politice decât economice, a dus la victime în rândul civililor. La Lupeni, din ordinul prefectului județului Hunedoara, armata a deschis focul asupra populației. Rezultatul? 22 de morți si 100 de răniți. La atelierele CFR Grivița din București, la 16 februarie 1933, rezultatul ciocnirii dintre armată și manifestanți a constat în 3 morți, 16 răniți grav și mulți alți răniți ușor.[38]

Pe plan mondial statele afectate de criză se văd nevoite să mărească taxele și să treacă la măsuri protecționiste. Încă de la primele semne ale recesiunii, principalele națiuni pun în practică o creștere tarifară începută de Statele Unite ale Americii în iunie 1930, odată cu impunerea tarifului Hawley-Smooth, care prevede taxe vamale de până la 90% din valoare bunurilor importate. Franța urmează modelul SUA și inovează în anul 1931 limitări cantitative ale importurilor. Anglia stabilește o ctă de 33 % din valoarea bunurilor iar până la finele anului 1932 nu mai puțin de 11 națiuni recurg la aceste măsuri. Rezultatul a constat într-o avalanșă de măsuri protecționiste reciproce la nivelul schimburilor internaționale.[39] Tot la finalul anului 1932, se estimează că economia mondială a scăzut cu aproximativ 20% iar comerțul internațional cu 25%.[40]

Teoriile curente referitoare la cauzele izbucnirii crizei pot fi clasificate în trei mari teorii. Teoria monetarismului consideră că inițial, criza din anul 1929, a început ca o simplă recesiune care, pe fondul greșelilor autorităților monetare, în special al Rezervei Federale, și-a amplificat gravitatea, fapt ce a cauzat retragerea exagerată a rezervelor de bani. Adepții teoriei keynesiene consideră că pierderea încrederii la scară largă în sistem a dus la scăderea bruscă a consumului și la diminuarea investițiilor. O a treia teorie respinge explicația teoriilor menționate anterior, considerând la rândul său că diferitele politici impuse pe piața muncii au contribuit la gravitatea și durata crizei.[41]

Criza din 1929 a fost o tragedie din toate punctele de vedere. Oamenii se văd peste noapte fără economiile strânse timp de o viață, fără locuri de muncă și fără viitor. Rezultatul „anilor nebuni” avea să fie, într-un final, unul necruțător. Pentru cei mai mulți oameni, situația părea că nu are nici un rezultat și numai un miracol ar fi putut în acel moment să contribuie la reluarea producției și la scăderea masivă a șomajului.

În anul 1932, în timp ce statele nedemocratice profitau din plin de criză pentru a câștiga capital politic, Statele Unite își alegeau un nou președinte. Franklin Delano Roosevelt a început reconstruirea statului prin politica *New Deal,* care includea un program de combatere a șomajului și implicit a sărăciei însă efectul nu avea să fie unul rapid.

Din nefericire, la criză s-a răspuns cu criză. Discursurile demagogice ale unor lideri europeni aveau să aducă în curând soluția acestei probleme: cel de-al Doilea Război mondial…

---

[31] Manea Mihai, Teodorescu Bogdan, *op.cit.*, p. 240.
[32] Gheorghe Adriana Carmen, *Drept bancar Ediția a II.a*, Editura C.H Beck, București, 2009, p. 38.
[33] *Ibidem.*
[34] Șaguna Drosu-Dan, *Drept financiar public. Ediția a III-a.*, Editura C.H Beck
[35] Manea Mihai, Teodorescu Bogdan, *op.cit.*, p. 245.
[36] *Ibidem.*
[37] Puia Ilie, *op.cit.*, p. 110.
[38] Manea Mihai, Teodorescu Bogdan, *op.cit.*, p. 250.
[39] Rainelli Michel, *Comerțul internațional*, Editura ARC, București, 2004, p. 23.
[40] Stokes Brown Cynthia, *Istoria lumii de la Big Bang până în prezent*, Editura Litera, București, 2011, p. 341.
[41] Abrudan Mirela, *Criza și media. Criza economică și reflectarea ei în mass media*, Editura Tritonic, București, 2010.

Motorsportul argeşean se conjugă… la trecut!

ing. Nicolae COSMESCU

Începuturile automobilismului argeşean de mare performanţă datează de acum 45 de ani. În numărul precedent am evocat primele patru etape ale campionatului naţional din acel an 1969, an de debut şi al acestuia.

START ENTUZIASMANT

Să ne reamintim acel sezon început atât de fulminant, din perspectiva lui Mircea Ilioaea, cel care putea deveni primul campion al acesteia. Şi, evident, al Argeşului.

La Oradea, a luat cunoştinţă cu lumea celor care practică acest sport. Şi cel mai mult l-a impresionat un localnic, care stăpânea de minune un Renault 16TS, al cărui ruliu gigantic îţi tăia respiraţia. Admiraţia faţă de acel pilot de atunci îi rămăsese întipărită în memorie, deşi îşi aminteşte cu greu numele aceluia.

A urmat Timişoara, cursă în care s-a convins definitiv ce înseamnă să nu ai pneuri adecvate. Iar de la raliul următor, Daciile 1100 ale uzinei aveau să fie mai bine "încălţate". Şi tot la Timişoara a înţeles că viteza pe circuit nu este pentru el. În cele patru tururi disputate în jurul stadionului din capitala Banatului, Puiu Aurel l-a învins cu mai bine de un sfert de tur. Enorm! Descurajant, chiar! Peste timp, va recunoaşte şi de ce nu agrea acest gen al automobilismului: "până reuşeam să mă încălzesc, se termina cursa". Pentru cei care nu ştiu, încălzirea unui pilot e la fel de importantă ca şi cea a motorului. Dacă nu atinge temperatura de regim, nu poate da performanţa scontată. La fel şi omul în cursă.

Au urmat cele două victorii consecutive, stupefiante prin incredibilul lor. De senzaţie. Când îşi aminteşte de aceste momente de triumf, Ilioaea nu comentează. Nu scoate un cuvânt. Zâmbeşte doar amintirilor. Dar o face atât de grăitor, încât nu ne-ar mai trebui vreo precizare. Ne face să ne reamintim de o formulare celebră, ce spune că „oamenii fericiţi nu au istorie".

De acum, însă, lucrurile vor începe să ia altă turnură. „Raliul României" e cursa anului, iar pentru cei de la uzină, chiar mai mult. Mai ales că începea şi se termina la Piteşti. Oricât de tari ai avea nervii, nu te poţi sustrage unei asemenea presiuni puternice. Mircea era mult prea ambiţios pentru a nu spera să tranşeze în favoarea sa soarta titlului. Se pregătise intens pentru acest moment. El, copilotul, şi împreună maşina.

FINAL DE TRAGEDIE ANTICĂ

„Raliului României", o competiţie-maraton de circa 1.600 km, îi fusese stabilit statul-major în capitala Argeşului, ca un omagiu adus celor care cu mai puţin de un an în urmă demaraseră producţia de autoturisme de oraş în ţara noastră. Iar uzina s-a implicat şi ea în organizarea cursei.

În zilele premergătoare startului, Piteştiul era parcă în sărbătoare, conectat deplin la grandoarea evenimentului. O mulţime imensă, superioară numeric celei de la un meci de fotbal, invadase „Strada Mare". Curiozitatea le era stârnită de maşinile de concurs, parcate în jurul Casei Armatei. Renault-uri, BMW-uri, Fiat-uri de toate felurile captau atenţia. Printre ele, Daciile 1100 ale piteştenilor ţineau capul de afiş, produceau o puternică emulaţie, generau euforie. Atrăgeau ca un magnet. Din păcate, dacă la celelalte autoturisme puteau fi văzuţi şi sportivii în jurul lor, răspunzând cu amabilitate întrebările curioşilor, lângă maşinile uzinei era doar pilotul Ion Răuţă!? Fie că era "de serviciu", ceilalţi fiind acaparaţi de familie sau prieteni, fie că avea o înclinaţie aparte spre *public relation*, Nelu Răută, o figură agreabilă, nu era deloc jenat de lipsa companionilor săi. Din contră, era deosebit de volubil.

27 iunie 1969. Start festiv, de la uzină. Start tehnic, din centrul Piteştiului. O mare de oameni alcătuia un culoar viu prin care automobilele plecau pentru a se întrece. E extrem de dificil să fi în mijlocul unei asemenea mulţimi. Este apăsător. În acele momente, puţini sunt capabili să privească spre public. Dar mai departe, pe diversele dealuri unde sunt programate cele câteva probe speciale, publicul e mult mai puţin numeros. Acolo presiunea e de altă natură.

Cronica timpului ne dezvăluie că pe primele trei din cele cinci întreceri de viteză în coastă prevăzute în program, Mircea Ilioaea s-a bătut admirabil cu Florin Popescu, al cărui Renault 8 Gordini trimitea la sol de două ori mai mulţi cai-putere decât Dacia sa. Dar faţă de Puiu Aurel, rivalul său la titlu, avea două secunde avans. Secunde ce nu reprezentau mare lucru. Doar un imbold moral deloc neglijabil. Care-i dovedea piteşteanului că se poate.

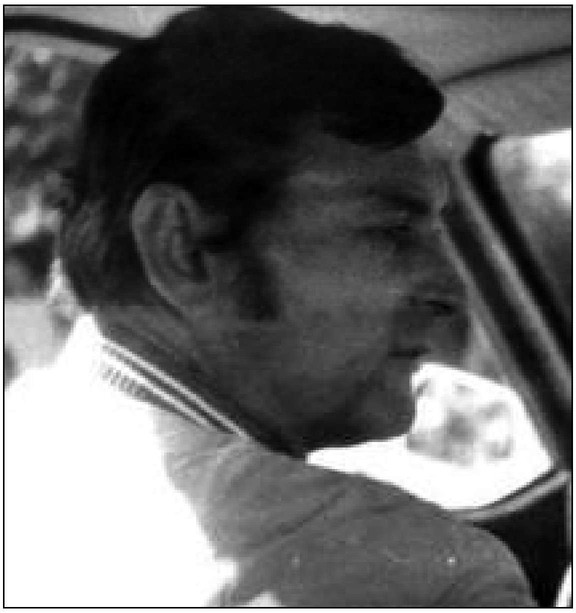
Bătălia de la Oituz

28 iunie 1969. Disputa continuă fără pauze. Urma proba numărul patru, urcarea Oituzului, venind dinspre Moldova. Un traseu pe care-l parcursese de zeci de ori până atunci. Un traseu familiar, „de casă", putem zice, care-i venea ca o mănuşă. Aici, strategul din el decide să angajeze bătălia decisivă. Să obţină un ecart de timp suficient, care să-l pună la adăpost de neajunsurile pe care i le putea produce circuitul din Piteşti, ştiindu-i reticenţa pentru astfel de întreceri. Altfel spus, dorea să-şi asigure supremaţia de o aşa manieră, încât ea să nu-i fie afectată de foarte posibila înfrângere pe străzile piteştene în faţa lui Puiu.

În aşteptarea startului „pe Oituz", inginerul Mircea Ilioaea îşi uşurează la maximum maşina. „Am aruncat până şi pantofii"!! „Dar şi benzina", îşi aminteşte Ion Gârjoabă. O decizie halucinantă, din categoria celor ce schimbă hotărâtor soarta evenimentelor. Teoretic, Mircea nu greşise cu nimic. Întrunise toate condiţiile pentru a se impune în faţa rivalului. Poseda o opţiune serioasă în dobândirea victoriei. Cel puţin teoretic. Desigur, exista şi un risc. De moment şi el doar prezumtiv.

Se dă startul. Dacia piteştenilor Ilioaea şi Man atacă demenţial virajele. Agilitatea pe care l-o conferă „uşurarea" le creează celor doi o stare vecină cu euforia. Erau de acum siguri că n-au greşit. Erau aproape convinşi că vor câştiga.

Mai puţin de un km până la sosire. Dacia 1100 parcă nu rulează, parcă zboară. Mircea atacă în forţă unul din ultimele viraje, dar motorul începe să…„tuşească", şi curând se opreşte!? Lovitură de teatru! Iniţiativa de a arunca şi benzina se dovedeşte a fi fost nefericită. Chiar fatală! „Un litru îmi mai trebuia", recunoaşte autorul, cu o amărăciune ce nu poate fi disimulată nici după ani buni de atunci. „M-am învins cu propriile mele arme", este concluzia sa asupra acelui moment terifiant, în care o soartă injustă l-a făcut să plonjeze din înaltul cerului direct în infern. A pierdut minute bune până a primit nişte benzină cu care să-şi încheie proba. I-a adus-o colegul său de echipă, marele sufletist care a fost „Gigi" Morassi. Nici el nu a fost prea fericit în acea probă. După ce a trecut linia de sosire, „nenea" s-a dus pe jos şi i-a dus un bidon cu lichidul atât de fatal. Au trecut minute bune până a parcurs acele ultime sute de metri, câte mai rămăseseră. Au trecut pe lângă el mulţi alţi concurenţi.

Un litru de benzină i-a lipsit lui Ilioaea pentru a deveni numărul unu naţional.

Sub impulsul nervos al mezaventurii, la Pârâul Rece, tot pe probă şi acolo, exagerează într-un viraj şi loveşte maşina. Nu hotărâtor. Nu o face „praf", dar mai pierde circa un minut. Care oricum nu mai conta.

Cursă compromisă, campionat sfârşit. Iar în loc să ajungă la Piteşti în fruntea tuturor, soseşte ultimul. Onoarea uzinei va fi salvată, însă, de celelalte două echipaje. Al virtuozului în ale pilotajului, Ion Răută, şi cel al acrobaticilor fraţi Morassi.

Competiţia în sine, în care toată suflarea argeşeană implicată direct sau nu îşi pusese speranţa în victoria noilor idoli, nu s-a finalizat aşa cum şi-a dorit şi imaginat. Mai târziu, comentând nefericita întâmplare, E. Popescu, unul dintre primii conducători ai *team*-ului uzinei, nu-l culpabiliza deloc pe Mircea. „Era foarte ambiţios", zice acesta. „Căuta perfecţiunea", adaugă şi Gârjoabă, care şi concluzionează: „oricum, era cel mai talentat dintre noi". Dar şi suficient de precipitat şi impulsiv, spun alţii.

CIRCUITUL INTRA-MUROS

Raliul se încheie în ziua următoare cu organizarea unei întreceri de viteză în plin oraş.

Iluzii şi deziluzii. Tumult şi pasiune. Mari amatori ai sportului cu motor, piteştenii se înşiră în număr impresionant de-a lungul circuitului stradal, având satisfacţia de a fi martorii unor dispute spectaculoase, dueluri la baionetă, uneori chiar fratricide.

Senzaţii tari. Plăceri explozive. Ritmul cardiac se acorda cu cel al motoarelor. Urechile jubilează la fiecare accelerare sau frânare violentă. Acestea au fost trăirile formidabile ce au mai îndulcit amărăciunea celor prezenţi. Cu un start *à la Le Mans* a acelor vremuri, dat la serii de către patru maşini din faţa Bisericii Catolice, cea mai memorabilă figură dintre localnici a făcut-o tot Nelu Răuţă. Aflat într-o formă splendidă, acesta l-a urmărit ca o umbră pa faimosul Marin Dumitrescu, pilot de mare clasă, care conducea cu o extremă abilitate un Fiat 850 Spider, deosebit de performant. Pe tot timpul întrecerii, Răuţă a mers ca sudat de "nea Marin". Mai mult nu putea spera. Să stai în spatele acestuia era un lucru! Să-l depăşeşti era cu totul altceva! Şi aşa, prestaţia sa a fost de mare spectacol, un răspuns la manifestările de simpatie şi încurajările frenetice ale fanilor piteşteni. Locul trei în clasamentul general al cursei de viteză şi al patrulea într-un astfel de raliu sunt rezultate mai mult decât entuziasmante.

Senzaţii intense a oferit asistenţei şi Gh. Morassi, care s-a bătut cu un curaj admirabil la volanul unei maşini a cărei roată stânga-spate fula îngrozitor, ca urmare a unui contact intim cu o bordură.

Când zgomotul motoarelor a încetat şi vraja trăirilor halucinante s-a sfârşit, realitatea s-a ivit în toată cruda sa brutalitate. Campionatul fusese jucat fără succes pentru sportivii şi formaţia-fanion a Argeşului. Întâlnirea cu titlul se amâna pentru altă dată. Până atunci, va fi doar un vis inaccesibil.

Start *à la Le Mans* la primul circuit de viteză organizat în Piteşti.

Un viraj îi poartă numele

Alergătorilor şi pasionaţilor locului le mai rămânea însă o speranţă, mai mult simbolică, pentru ultima întrecere a celuilalt campionat, cel de viteză în coastă, găzduit în toamnă pe superbul traseu al Mateiaşului.

Când pendula va bate ora întrecerii, echipa „U.A.P.”, în compoziţie completă, îşi începea antrenamentele. Tot perfecţiunea o va căuta Ilioaea şi acolo, într-o zi ce se va dovedi mai mult decât neagră. S-a întâmplat în preziua cursei de viteză în coastă, ce se organiza pe încântătorul traseu muscelean, echivalent la noi cu ceea ce este Spa-Francorchamps în Formula 1. Pe atunci, fiindcă toate acestea s-au întâmplat demult, nu se închidea circulaţia decât în timpul cursei propriu-zise. Altfel, fiecare se descurca cum putea.

Cum maşinile Dacia 1100 nu aveau turometru, Ilioaea îşi procurase unul „portabil”. Împrumutat de la un *essayeur* de la pista de încercări. Cu ajutorul căruia aceştia reglau relantiul. El nu asta intenţiona. Voia să exploateze motorul la parametrii săi maximi, dar fără a trece dincolo. Inconvenientul era că aparatul nu avea firele de conectare suficient de lungi încât, pentru a-i fi citite indicaţiile, trebuia să stai aplecat peste spătarul scaunului-faţă. Şi cine din maşină putea adopta o asemenea poziţie? Desigur, nu pilotul. A făcut-o navigatorul. Atunci se va produce şi tragedia.

Pe un asemenea traseu, la care pericolul putea apărea oricând şi de oriunde, la o urcare mai virilă, Ilioaea, un pilot de excepţie, care părea călăuzit de un destin măreţ, un atacant prin excelenţă, de o adresă demoniacă ce friza întotdeauna frontierele nebuloase ale limitei, intră „în scurt” în depăşirea unui camion. Deşi următorul viraj era destul de aproape, nu s-ar fi întâmplat nimic dacă din faţă nu apărea un Fiat 1800. La vederea acestuia, pentru a evita o coliziune frontală, pilotul apasă acceleraţia până la planşeu. Manevra îi reuşeşte, dar un uşor acroşaj la o asemenea viteză duce la pierderea controlului Daciei 1100. Care rulează haotic până la un parapet în care îşi încheie evoluţia. Şi unde moartea programase cu mult înainte întâlnirea cu navigatorul acestuia, nefericitul Gelu Man.

Mulţi ani, în folclorul automobiliştilor, virajul cu pricina a fost cunoscut drept „virajul lui Ilioaea”.

LIMITAREA DEZASTRULUI

Tragedia îngrozeşte pe toată lumea. Spiritele se agită. Clevetitorilor şi cârcotaşilor care nu vedeau cu ochi buni „plimbările pe banii şi cu maşinile uzinei” le venise apa la moară. De moment, conducerea acesteia suspendă participarea la competiţii. Pericolul de a se renunţa total la ele planează ameninţător un timp considerabil. Cel care va salva situaţia va fi tot sportivul care făcuse o cursă magistrală pe străzile Piteştiului: „Nelu” Răuţă, desigur! Într-o probă de viteză, organizată pe serpentinele ce duc la Pârâul Rece, Răuţă, aflat în zi mare, face senzaţie la bordul unei maşini cu potenţial totuşi limitat, şi îşi câştigă clasa! Iar în ierarhia generală, a tuturor maşinilor, nu are decât două nume înaintea sa. Este un rezultat prestigios, ce-i îndeamnă la gânduri mai bune pe conducătorii echipei piteştene. Şi cum nu trebuie să opreşti un “vis care merge”, victoria de la Pârâul Rece e un adevărat balon de oxigen, ce a făcut să fie evitat finalul de *thriller* care părea a se abate peste foarte tânăra formaţie.

Ion Gârjoabă (stg.) şi Ion Răuţă au salvat onoarea argeşenilor în Raliul României.

Primii învingători ai unui raliu al cărui „stat-major” a fost în capitala Argeşului: Viorel Marin (stg.) şi Florin Popescu.

Aşa se încheia un sezon nebun, plin de trăiri formidabile, multe dintre ele împinse dincolo de imaginaţie, ce au făcut ca trupa argeşeană să descindă încă din primul său an de existenţă în legenda naţională a acestui formidabil sport. Pe care, într-un viitor ce-l vom străbate împreună, o va ridica la un nivel ameţitor, inaccesibil celor de azi, prin fabuloasa epopee de peste ani. Acum, se făcuseră auzite doar acordurile preludiului gloriei.

(va urma)

Libertatea porționată

lect. univ. dr. Mihaela STĂNCIULESCU

Scriu aceste rânduri la sfârşit de lună august a anului 2014. În semn de respect pentru această revistă, pentru cei care o scriu şi pentru cei care o citesc, aş vrea să deschid subiectul libertății de exprimare prin prisma a Libertății Presei şi implicit a solidarității internaționale a ziariştilor.

Se cuvine să restituim atenției publice semnificația acestei stări constituționale a cuvântului liber, odată cu nevoia de reflecție a tuturor asupra stării de libertate, în general, existentă în societatea românească, la aproape un sfert de veac de la Revoluție.

Ziua Mondială a Libertății Presei a fost instituită de ONU în decembrie 1993 pentru a **sublinia importanța şi necesitatea respectării libertății de exprimare**, aşa cum aceasta este consacrată în faimosul Art. 19 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, care afirmă că *„Orice om are dreptul la libertatea opiniilor şi exprimării; acest drept include libertatea de a avea opinii fără imixtiune din afară, precum şi libertatea de a căuta, de a primi şi de a răspândi informații şi idei prin orice mijloace şi independent de frontierele de stat”.*

Hotărârea Adunării Generale a ONU a fost adoptată la inițiativa UNESCO, în urma Declarației de la Windhoek, adoptată la 3 mai 1991, în cadrul Seminarului pentru promovarea unei prese africane independente şi pluraliste, organizat de UNESCO şi ONU în oraşul namibian cu acelaşi nume. În acelaşi an, Conferința Generală a UNESCO adopta o rezoluție asupra promovării libertății presei în lume, subliniind că o presă liberă, pluralistă şi independentă este o componentă esențială a unei societăți democratice.

În acest melanj de idei şi inițiative eterate, comprimate într-o simbolică însemnare de calendar universal, se regăsesc deopotrivă o profundă sensibilitate, dar şi o înaltă responsabilitate pentru o trăsătură esențială a umanității – **comunicarea liberă a gândurilor, ideilor, opiniilor pe care le are fiecare om**. Tulburătoarea prevedere despre libertatea opiniei şi a exprimării, cuprinsă în Declarația Universală, a fost, astfel, conectată nemijlocit cu una dintre formele definitorii pe care această liberate o îmbracă, şi anume presa.

Libertatea presei este indisolubil legată de starea de libertate a societății, în general. Nu poate exista presă liberă într-o societate cazarmată, după cum nicio societate nu poate fi democratică fără o presă cu adevărat liberă. Istoria culturală a acordat spații importante relației dintre libertate şi presă. În planul moral, asumat la nivel individual, „libertatea este dreptul de a nu minți”, spunea Albert Camus. „Daca ar fi să decid între a avea un guvern fără ziare sau presă fără guvern, nu aş ezita vreun moment să aleg cea de-a doua variantă”, ne învață, din istorie, cel de-l treilea preşedinte american şi autor al Declarației de Independență, Thomas Jefferson.

Despre români şi România s-a spus că, în decembrie 1989, ne-am luat *porția de libertate*. Ceea ce părea o metaforă – aceea despre „porție” – se pare că a devenit o cruntă realitate. Libertatea a devenit, cu timpul, porționată, din varii motive. Cele mai evidente sunt cele de natură materială. Cu cât un ziar apare mai rar şi în tiraje mai mici, cu atât libertatea presei devine mai „porționată”. Multiple constrângeri, de tot felul, afectează tot mai mult mass-media, care sunt vehiculele consacrate ale libertății de expresie. Criza pe care o traversează, de ani buni, presa scrisă este un exemplu edificator, după cum şi precaritatea ori improvizațiile în finanțarea mass-media electronice reprezintă un altul, la fel de sugestiv.

Într-un alt plan, se înregistrează o situație paradoxală: cu cât se diversifică formele individuale şi aparent, mai ieftine sau oricum, mai accesibile, de exprimare – blogosfera, *social media*, rețelele de comunicare etc. – cu atât se multiplică şi formele de control asupra comunicării prin intermediul lor.

O tastatură liberă în toiul nopții şi posibilitatea de a te adresa, instantaneu, lumii întregi, creează iluzia unei libertăți absolute, a fiecăruia şi a tuturor. În aparență, libertatea este totală, dar în realitate ea devine porționată – sau partajată – cu un fel de „big brother” difuz, abstract, dar atotputernic. Scandalurile pe această temă au atins, în ultimul an, un nivel planetar, aducând în horă şefi de stat şi de guverne, instituții prestigioase şi blazoane dintre cele mai nobile. Bineînțeles că nu s-a făcut nimic, de nimeni, în sensul recuperării, la nivel individual, a libertății pierdute în locul celei partajate. Şi nici nu se va face. Lumea se îndreaptă, din acest punct de vedere, spre un cataclism interior ireversibil, un fel de „cataclism soft”, a cărui combustie îl reprezintă spaima partajării libertății individuale cu parteneri nedoriți. De frica acestei partajări, lumea va comunica tot mai puțin şi mai rezervat, pe măsură ce posibilitățile tehnologice devin, practic, nelimitate şi ultradiversificate.

Într-un raport recent despre starea libertății presei în diferite țări din lume, organizația „Reporteri fără frontiere” menționa că în unele țări există tendința ca chestiunile de siguranță națională să fie interpretate într-un mod „evaziv şi abuziv, în detrimentul dreptului de a informa şi de a fi informat”.

S-ar putea obiecta că scopul libertății de expresie este tocmai de a comunica opinii, iar cunoaşterea acestora şi de către vreun misterios „big brother” n-ar afecta cu nimic scopul şi formele comunicării. Nimic mai fals. Esența libertății de exprimare include, categoric, şi dreptul de a-ți alege, neîngrădit şi nesupravegheat, destinatarii comunicării. Libertatea de expresie nu este partajabilă, aşa cum nu poate fi nici restrânsă. Mai bine spus, neputând fi restrânsă, libertatea de expresie nu poate fi nici partajabilă cu nimeni.

Libertatea de expresie nu este compatibilă sub nicio formă şi cu nicio formă de supraveghere, în afara celor liber consimțite, care sunt publicul deschis, partenerii aleşi, destinatarii transparaent asumați.

„Libertatea nu este nimic altceva decât o ocazie de a fi mai buni”, ne învăța acelaşi Camus. Restrângerea autoimpusă a libertății de exprimare, generată din frică față de o supraveghere abstractă, dar palpabilă, a actelor de comunicare, este una dintre formele cele mai grave de alienare umană, în plin secol comunicațional. Adică, este un suicid al ocaziei de a deveni mai buni.

În semn de prețuire, Jurnalistului înrolat sub flamura liberului cuvânt pentru reinstaurarea unei păci pierdute…

Poezii

Diana ENACHE,
studentă, Republica Moldova

Apel de după moarte
(In memoriam Tudor Fuior, 1915-2004)

Azi mai văd ca prin minune ziua când ne-am despărțit –
Viața te-a răpus prin boală, sufletul ți-a otrăvit.
Eu eram doar o copilă, tu erai aşa bătrân.
Înainte de plecare, ştiu, mi-ai spus: „SUNTEM ROMÂNI!"
Nu ştiam care-i dreptatea, -n care țară mai exist,
Şcoala ne-nvăța istorii scrise-n timpul comunist…
Îmi mai spuse însă mama multe despre viața ta:
Aventuri şi lupte grele în războaie de cândva.
Ştiu c-ai fost ostaş puternic şi regret că nu mai eşti…
Ai mai sta şi azi în fruntea-a mari armate româneşti!
Ai lupta cum ai făcut-o acum şaptezeci de ani!
Poate Domnu-o să te-ajute să speli țara de duşmani…
Azi mă mir de-a ta tărie că puteai să te răscoli
Şi să nu asculți de gura-a cei veniți în țară soli!
N-ai lăsat nicicând copiii să se dea în legea lor -
Cu steluțe, octombreii deveneau un alt popor!
Scrisul respectai şi țara, Dumnezeu te ajuta,
Iar PC avea putere nu mai mare ca a ta!
Toate doinele din țară le ştiai şi le cântai
(Nu prostii rostite tare într-o zi de nouă mai).
Urături, colinde sfinte, cântece bisericeşti,
Toast, balade şi bătute din folcloruri româneşti…
Ai fost chiar şi pentru mine nu bunel doar, să te miri,
Ci din lungile istorii – un bagaj de amintiri.
Şi ai vrut să-mi spui de toate, să-mi explici istorii noi,
Eu însă eram prea mică să-nțeleg ce-i un război.
Aşteptai să treacă anii, să am creier luminat,
Însă anii cum trecură, îndrăznind mi te-au luat.
Şi-am rămas neînțeleasă pentru mintea mea de-atunci:
De unde cândva pornisei şi unde doreai s-ajungi?
Te-am chemat şi zi, şi noapte, ani în şir până acum,
Să te-ntreb de multe lucruri, rătăcite pe alt drum.
Şi atunci când înțelesem că n-ai cum să mai revii,
Mi-ai venit în somn odată şi ne spusei: „Dragi copii,
Nu contează dacă-n viață sunt momente să renunți,
Principalul, nu la țară, nici la mare, nici la munți,
Nici la biata Bucovină – prinsă-n gheare de la Nord,
Ismail, Cetatea Albă, şi Bugeacul pân' la port…
Să nu renunțați la mamă sau la codri de stejari,
Idealul să vă fie faptul României Mari,
Limba s-o aveți regină peste-ntregul, viu, popor
Şi să nu scăpați din mână bravul nostru tricolor!
El vă duce şi v-aduce peste dealuri, mări şi munți
Şi vă lasă cu mândrie trei culori a lui pe frunți,
Iar la sărbători festive nu uitați de nume mari:
Cuza, Ferdinand şi Ştefan cu soldații din stejari…
Să nu vă uitați poeții pentru limbă ce-au căzut,
Iar hotarul să îl scoateți, pus cândva de ruşi pe Prut!
Poruncesc să vă iubiți în frăție strămoşească
Şi să faceți viitorul pentru Țara Românească,
Să păziți să nu dispară din voi sufletul de dac,
De ar fi să mai rămânem mulți ani un popor sărac!
Când e vorba despre țară, guri străine n-ascultați –
Europei cât îi pasă că mor frații lângă frați?
Dar şi Rusiei şi altor țări străine cu statut –
Ție-şi gazul şi petrolul, dar şi sârma de la Prut!
Dragi copii, azi vremuri grele mai persistă şi ne dor,
Dar să nu uitați că-nvinge o putere şi-un popor.
Dacă vă uniți pe hartă ca acum nu prea demult,
O să fiți cu mult mai siguri, mai voinici şi de temut.
Poate asta o să-ajute să aprindeți iar lumina!
Poate ruşii o să-şi care tancurile din Tighina!
Poate n-ar fi țara plină de boieri şi împărați!
Poate n-ar pieri copiii şi flămânzi, şi înghețați!
Dumnezeu să vă păzească, să vă-ajute, scumpi nepoți,
Vă salut cu duioşie şi vă-mbrățişez pe toți!
Iar mesajul meu să-l duceți altor multe generații –
Ei vor rămânea părinții şi stăpânii astei nații,
Ei vor apăra pământul, tricolorul vitejiei,
Grai, istorie şi neamuri – viitorul României!"
După ce a spus de toate, prin minune m-am trezit
Şi chemam aceeaşi voce, rătăcită-n asfințit.
Aş fi vrut să-i spun atâtea şi atâtea să-l întreb,
Neştiințe-amăgitoare şi mistere să dezleg.
Mi-a lăsat, din lumea ceea, pentru voi toți un mesaj,
Căci suntem pe câmp de luptă, dar în criză de curaj…
Responsabilă-s pe viață din hotar până-n hotar
Să vă rog să faceți dulce viața României Mari.

Rugă pentru Țară

Doamne, Cel de Sus, Mântuitorul,
Ție astăzi mă închin plângând
Şi Te rog să îmi salvezi poporul,
Limba, doina şi acest pământ!

Să păzeşti Hotinul, Timişoara,
Dunărea şi apele din Prut.
Cernăuții să-i uneşti cu țara
Şi Hânceştii cu Sibiul, ca-n trecut.

Să veghezi de colo Sus Carpații,
Ochii să-i deschizi la Comrat,
Să uneşti Tighina cu Galații,
Teleneştii, Căuşenii cu Arad.

Doamne, vezi această rugăciune,
Nu putem să fim înstrăinați,
Fă, Te rog, în țară o minune
Şi adună frații lângă frați!

Te mai rog de dragoste de țară
Şi de limbă, şi de intelect –
Să-şi respecte neamul orişicare,
Limbi să nu se nască-n dialect!

Din o mie şase sute-ncoace,
De la Ştefan, Cuza, 'Ntregitorul
Cred că-i timpul să trăim în pace,
Să unificăm pe veci poporul!

Țara să ne fie idealul,
Să-l ferim de proşti şi de hapsâni -
Nu cumva să ne mai ia Ardealul
Sau să nu ne ştie de români!

Imnul altei țări de-o să cuvânte,
Sufletul îmi va pieri de viu,
„Deşteaptă-te, române…" să se cânte
Chiar şi după ce n-o să mai fiu!

Doamne, asta-i ultima strigare:
Ai grijă, Te rog, de tricolor!
Nu lăsa, cumva, alte popoare
Să ne-njuge la drapelul lor!

Țara să existe prin iubire
Fără lacrimi, arme sau venin
Şi-ntre maluri să pornim unire
Dumnezeu să ne ajute,-n veci, Amin!

Limba Română

Atât de mult ți-a fost să pătimești,
Să fii uitată cu desăvârșire…
Și doar poeții te știau că ești
Și te cântau cu dor și cu iubire…

Nimicit-ai fost și-nmormântată,
Dar nu puteai pieri, nici nu gândesc,
C-ai înviat ca un Hristos, ca altădată,
Pe pământul României strămoșesc!

Pentru Tine, draga noastră Limbă,
Rugă-am înălțat prin poezii,
Te-am cântat, cât ai lipsit, în altă limbă –
Fosta Ta poreclă, Tu o știi!

Îți vom slăvi din ceasul revenirii
Numele Tău dulce și etern
Cu o nouă horă a unirii,
Să unim o Țară, nu-un guvern!

Să trăiești pe plaiul României
Și să faci unire între frați,
Apoi să treci în curtea veșniciei
De la Nistru pân' la mare și-n Carpați.

Bine-ați revenit la voi acasă,
Spirite înalte, românești!
Azi și Basarabia e mai frumoasă,
Dar și Tu mai Sfântă, parcă, ești.

Suntem oameni

Avem țara risipită, prea distrusă şi căzută
Şi săracă şi uitată, părăsită de copii…
Nici o voce nu o schimbă, nici o mână n-o ajută
Să ridice iarăşi scara către alte bogății.

E furată, cotropită şi lăsată să se zbată –
Fără limbă, fără casă, c-o istorie pe dos…
Rătăcită într-o lume mai frumoasă, mai bogată,
Ce mereu ne văd pământul şi pe noi cu dânsul – jos.

Îi răbdăm frumos de-o viață, dar aşa nu se mai poate!
Suntem oameni, avem limbă, avem țară şi străbuni,
De la care-am moştenit nume plin de demnitate
Şi-l vom duce mai departe – membru sfânt al noii lumi!

Hai să ne unim cu toții, promovând democrație,
Apărând statutul nostru, limba care o vorbim!
Suntem frați de suferință, suntem frați de vitejie
Şi-avem drept plin de putere patrioți să ne numim.

Hai să facem țara asta mai presus decât se poate
Prin reforme culturale, libertate în cuvânt,
Acțiuni, democrație, limbă, țară, demnitate…
Să trăim frumos de astăzi, să salvăm acest pământ!

Curiozități istorice despre Pitești

culese de dr. Elena ŞTEFĂNICĂ

…anul acesta se împlinesc 626 de ani de la prima menţiune documentară a Piteştiului? Numele oraşului nostru a fost consemnat într-un hrisov emis de cancelaria domnitorului Mircea cel Bătrân (1386-1418) în care se preciza că voievodul Ţării Româneşti dăruia mănăstirii Cozia, ctitoria sa, *„o moară din hotarul Piteştiului”*. Documentul este datat la 20 mai 1388 şi se păstrează la filiala Argeş a Arhivelor Statului.

…trei domnitori români şi-au avut reşedinţa în Piteşti? Este vorba despre Basarab cel Tânăr, Mihnea cel Rău şi Vlad cel Tânăr.

…prima menţiune a Piteştiului ca *„oraş”* datează din 1 aprilie 1510, în vremea domnitorului Vlad cel Tânăr?

…în perioada 19 octombrie şi 8 noiembrie 1714, regele Carol al XII-lea al Suediei a poposit la cula boierilor Budişteanu, de lângă Piteşti, venind din Imperiul Otoman?

…primul *primar* al Piteştiului a fost R. Gh. Enescu?

…în 1926 Piteştiul era amintit în anuarul *Socec*, publicat la Bucureşti? Descrierea era următoarea: *„oraş comercial, cu negustori de cereale, 71 de cârciumi, 22 de birturi, opt berării, opt depozite en-gros de băuturi, şase cafenele, opt hoteluri, o făbrucuţă de bere…”*. Din aceeaşi publicaţie aflăm că în oraş îşi desfăşurau activitatea trei ingineri, patru medici umani, doi medici veterinari şi 55 de avocaţi.

…la Centrul de Studii şi Păstrare a Arhivelor Militare Istorice Piteşti se află piese istorice deosebite, precum dosarul personal al mareşalului Alexandru Averescu şi ultima scrisoare a mareşalului Ion Antonescu către soţia sa?

…Zhou Enlai, premierul Chinei, a vizitat Piteştiul la data de 22 iunie 1966? Alte personalităţi politice care au poposit în Piteşti au fost preşedintele Franţei, generalul Charles de Gaulle, în 1968 şi preşedintele statului Chile, Tomas Pablo, în 1969.

Armand Călinescu (1893-1939)

Anul acesta se împlinesc 14 ani de la înfiinţarea clubului de istorie „Armand Călinescu” din cadrul Centrului Cultural Piteşti, precum şi 10 ani de la apariţia primului număr al revistei document „Restituiri”.